

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

C) BERGSHANDTERING.

COMMERCE COLLEGII

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1866.



STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN,
1867.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. C, Bergshantering. Commerce Collegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1859-1911.

Täckningsår: 1858-1910.

Serien bytte 1867 namn till Bergshanteringen.

Föregångare:

Bergs-Collegii underdåniga berättelse om förhållandet med bergshandteringen. – Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1835-1858.

Täckningsår: 1833-1857.

Efterföljare:

Bergshantering / Kungl. Kommerskollegium. – Stockholm : K. L. Beckman, 1912-1978. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1977.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1960.

S. 1. Tab. 1. Produktion av järnmalm, tackjärn samt vissa andra metaller 1836-1950.

S. 2. Tab. 2. Produktion av viktigare andra malmer än järnmalm samt av stenkol m. m. 1871-1950.

S. 3. Tab. 3. Produktion av viktigare järnmalm och tackjärn länsvis 1881-1950, 1000 ton.

S. 4-5. Tab. 4. Bergshantering 1896-1950.

Sveriges bergshantering år 1913 : specialundersökning / av Kommerskollegium. – Stockholm : Isaac Marcus, 1917. – 257, 108 s. – (Sveriges officiella statistik).

S. 1-85: Några historiska data rörande den svenska bergshanteringen [från äldsta tid och fram till 1915].

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

C) BERGSHANDTERING.

COMMERCE COLLEGII

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1866.



STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN,
1867.

Innehåll.

	Sid.
1:o Jernhandteringen:	
Malmuppföringen.....	4.
Tackjernstillverkningen.....	14.
Gjutgodstillverkningen.....	22.
Stångjernstillverkningen.....	25.
Jernmanufaktur- och Ståltillverkningen.....	30.
Jernrörelsen på vågarna.....	36.
2:o Tillverkningen vid de så kallade Ädlare Verken: (guld; silfver; koppar; nickel; messing;).....	44.
3:o Diverse Verk och Tillverkningar: (kopparhamrar och kopparvalsverk; bly; zink; kobolt; brunsten; svafvel; koppar-vitriol; jern-vitriol; rödfärg; alun; blyerts; porfyr; marmor; stenkol;).....	46.
Öfversigt rörande de vid bergshandteringen åren 1862-1866 åstadkomna produkter.....	49.
4:o Arbetskraft: (antal arbetare använda vid bruks- och bergverks- rörelsen; olycksfall bland dessa arbetare; ångmaskiner använda vid bruks- och bergverksrörelsen;).....	50.
5:o Inmutningar och Hvilostånd.....	51.
6:o Förändringar genom anläggning eller nedläggande af Verkstäder.....	52.
Tab. N:o I Sammandrag öfver Jernmalmsbrytningen och Tackjerns- tillverkningen i Riket, för bruksår, under åren 1833-1866.....	53.
Tab. N:o II Sammandrag öfver Tillverkning, Export och Inventarium vid årets slut, af Stångjern samt Jernmanufaktur och Stål, för bruksår, under åren 1833-1866.....	54.

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Den underdåniga berättelse om bergshandteringen i Riket för sistförflutna bruksår, med hvilken Commerce-Collegium har sig ålagdt att till Eders Kongl. Maj:t inkomma, får Collegium härmed i underdånighet afgifva, med redogörande under särskilda rubriker för de förhållanden, berörda berättelse bör omfatta.

1:o) **Jernhandteringen.**a) **Malmuppföringen.**

Under bruksåret hafva, på sätt här nedan finnes närmare angifvet, blifvit upphemtade 11,366,078 centner 6 ö bergmalm, samt 191,909 centner 57 ö sjö- och myrmalm.

De grufvor, som under året varit bearbetade, och ur hvilka berörda belopp bergmalm erhållits, äro följande:

Grufvornas eller Grufvefältens		Arbetade grufvor.	Erhållen malm.	
Belägenhet.	Benämning.	Antal.	Centner.	ö
Norrbottens Län:				
Juckasjärvi Socken	Svappavaara	1	941	—
	Luossavaara	1	475	—
Gellivaara	Gellivaara malmfält:			
	Bolagsgrufvan, Avafors och Melderstein, försvarsvis.....	3	—	—
	Töreforsgrufvan.....	1	1,380	—
Piteå Socken.....	Ristjälns grufvor.....	1	18,979	—
	Summa för Norrbottens Län	7	21,775	—
Jemtlands Län:				
Offerdals Socken.....	Örnstolså grufva, försvarsvis.....	1	—	—
Underåkers Socken	Grötoms grufva d:o	1	—	—
Tännäs Socken.....	Förhoppningsgrufvan	1	1,757	18
	Summa för Jemtlands Län	3	1,757	18
Gefleborgs Län:				
a) <i>Helsingland:</i>				
Voxna Socken	Gymås malmfält.....	2	6,309	—
b) <i>Gestråkland:</i>				
Thorsåkers Socken	Nyängsgrufvorna.....	4	116,184	—
	Strandgrufvan	1	6,120	—
	Noregrufvan, Thoregrufvan och Maskingrufvan...	3	42,456	—
	Penninggrufvorna	3	36,045	—
	Svedängsgrufvan.....	1	1,140	—
	Malmbergsrödjningsgrufvan	1	8,844	—
	Afzegrufvan	1	8,688	—
	Göskegrufvan	1	6,654	—
	Nybergs malmfält.....	2	23,686	—
	Försvarsvis.....	3	—	—

Grufvornas eller Grufvefältens		Arbetade grufvor.	Erhållen malm.	
Belägenhet.	Benämning.	Antal.	Centner.	Ⓕ
Ofansjö Socken.....	Hammargrufvan	1	10,584	—
	Rotbrogrufvan	1	3,096	—
Vahlbo Socken	Rotfallsgrufvan.....	1	10,000	—
Årsunda Socken.....	Sjöhagsgrufvan.....	1	14,688	—
Öster Fernebo Socken.....	Rödängs grufvor.....	2	25,284	—
	Summa för Gefleborgs Län	28	319,778	—
Upsala Län:				
Films och Dannemora Socknar	Dannemora malmfält.....	22	459,648	—
	Olof Persgrufvan	1	50	—
	Elisabetsgrufvan	1	1,512	—
	Kanongrufvan, försvarsvis.....	1	—	—
Morkarla Socken	Stenringsgrufvan.....	1	20,484	—
Alunda Socken	Hammarinsfältet	3	71,052	—
Kihls Socken	Baggbolsgrufvan, försvarsvis	1	—	—
Lena Socken.....	Sahlsta malmfält.....	3	41,194	—
	Strömhagsgrufvan	1	1,200	—
	Stenby malmfält.....	1	24,000	—
	Brunna norrgrufva	1	15,522	—
	Summa för Upsala Län	36	634,662	—
Stockholms Län:				
Gräsö Socken	Sladderö grufvor.....	3	14,476	—
Vahlö Socken.....	Vigelsbo malmfält.....	2	60,201	—
	Gamla Rörbergsgrufvan.....	1	9,840	—
Börstils Socken	Jonsgrufvan	1	200	—
	Raggarö malmfält	3	16,668	—
	Byrillsgrufvan	1	2,760	—
	Lillängsgrufvan	1	5,944	—
	Sjögrufvan	1	2,492	—
	Skedika grufvor	2	43,600	—
Hargs Socken	Björstagrufvan	1	4,844	—
Häfverö Socken.....	Herrängs malmfält.....	11	96,513	—
Söderby-Carls Socken.....	Slättgrufvan	3	60,000	—
Österhanninge Socken	Utö malmfält.....	1	160,576	—
	Summa för Stockholms Län	31	478,114	—
Kopparbergs Län:				
Leksands Socken	Sörskogsgrufvan	1	27,472	—
	Qvarnbacksgrufvan	1	32,640	—
Åhls Socken.....	Petrusgrufvan	1	12,948	—

Grufvornas eller Grufvefältens		Arbetade grufvor.	Erhållen malm.		
Belägenhet.	Benämning	Antal.	Centner.	℔	
Svärdsjö Socken.....	Vindkärnsfältet	3	460,506	—	
	Spridda grufvor	2	24,384	—	
	Försvarsvis	4	—	—	
Kopparbergs Socken	Harmsarfsfältet	1	11,912	—	
Stora Skedvi Socken	Nyängsgrufvan	1	2,110	—	
Vika Socken	Skinnarängsgrufvan	1	34,094	—	
Tuna Socken.....	Hästbergfältet.....	2	102,585	—	
	Örns grufva m. fl.....	7	157,561	—	
Sätters Socken	Stora Bispberget	1	253,044	—	
	Vestra Bispberget	1	32,892	—	
	Försvarsvis	3	—	—	
Husby Socken.....	Engelsfors grufvor.....	2	65,388	—	
	Rällingsberget	1	153,036	—	
Hedemora Socken.....	Knappkärn	1	215	12	
	Haggrufvan	1	196	12	
Garpenbergs Socken	Långviksgrufvan	1	84,663	—	
	Rullshyttegrufvan	1	37,500	—	
	Haggrufvan	1	5,712	—	
	Svartfjellsgrufvan	1	12,024	—	
	Knutsbo	1	6,600	—	
Folkärna Socken.....	Vestersjögrufvan	1	19,788	—	
By Socken.....	Vestra Ormbergfältet.....	9	325,306	—	
	Östra Ormbergfältet	2	154,500	—	
	Grängesberget	5	178,860	—	
	Risbergfältet.....	9	70,065	—	
	Slogberget	4	15,825	—	
	Burängsberget	1	9,240	—	
	Oxkärnsberget	2	23,400	—	
	Fäbobacks m. fl. grufvor.....	3	32,445	—	
	Försvarsvis	8	—	—	
	Ludvika Socken.....	Fredmundsberget	2	26,535	—
		Finnäsfältet.....	5	198,405	—
Ivikefältet		2	33,120	—	
Håksberget.....		1	750	—	
Nyberget.....		5	20,190	—	
Gräsberget		4	255,825	—	
Dröverks m. fl. grufvor.....		5	59,265	—	
Försvarsvis.....		7	—	—	

Grufvornas eller Grufvefältens		Arbetade grufvor.	Erhållen malm.	
Belägenhet.	Benämning.	Antal.	Centner.	℔
Norrbärkes Socken	Östanbergsfältet	4	70,110	—
	Torrstensberget	1	10,590	—
	Nyberget	5	108,550	—
	Hemgrufvan m. fl.	5	37,095	—
	Försvarsvis	4	—	—
Summa för Kopparbergs Län		133	3,167,336	24
Vestmanlands Län:				
Norbergs Socken	Risbergsfältet	5	380,315	—
	Morbergsfältet	4	234,957	—
	Klackbergsfältet	6	233,571	—
	Smörbergsfältet	1	20,916	—
	Norrbergsfältet	1	84,000	—
	Kallmoraberget	2	49,119	—
	Sjustjerns m. fl. grufvor	4	58,800	—
	Försvarsvis	15	—	—
Vestanfors Socken	Flinthedsgrufvan, ortarbete	1	—	—
Skinskattebergs Socken	Bastnäs grufva	1	55,495	—
	Främshytte grufva	1	14,000	—
	Bäcka grufva	1	50,580	—
	Finngrufvan	1	19,110	—
Sala Socken	Springa och Lugndals grufvor	2	34,460	—
	Gräskärnsgrufvan	1	12,300	—
	Jonsgrufvan	1	4,800	—
	Snarpsätra grufva	1	10,140	—
	Lunds m. fl. grufvor	5	6,157	—
	Försvarsvis	1	—	—
Summa för Vestmanlands Län		54	1,268,720	—
Örebro Län:				
Nya Kopparbergs Socken	Lombergsfältet	4	58,095	—
	Smälkärnafältet	1	1,050	—
	Svartviksfältet	5	157,653	50
	Salobergsfältet	1	6,000	—
	Försöks- och försvarsvis	15	—	—
Ramsbergs Socken	Blanka och Kärrgrufvefälten	2	41,206	88
	Strossafältet	2	73,238	88
	Bäckgrufvefältet	1	10,080	—
	Häkansbodafältet	1	36,375	—
	Försöks- och försvarsvis	7	—	—

Grufvornas eller Grufvefältens		Arbetade grufvor.	Erhållen malm.		
Belägenhet.	Benämning.	Antal.	Centner.	℔	
Lindes Socken.....	Gränshyttfältet	2	10,440	—	
	Ingelshyttfältet	2	3,245	—	
	Stripgrufvefältet	2	221,145	—	
	Haggrufvan.....	1	36,357	—	
	Nyhyttfältet.....	1	4,080	—	
	Försöks- och försvarsvis	9	—	—	
Hjulsjö Socken	Bredsjö Bruks mark	8	102,825	—	
	Grönhultsfältet	1	8,280	—	
	Gunnarhultsfältet	2	12,965	—	
	Ånnenäsfältet	1	13,196	—	
	Ånsjö allmänning	1	40,000	—	
	Försöks- och försvarsvis	13	—	—	
Hellefors Socken	Stora Björnhöjde grufvor.....	2	9,765	—	
	Stolpbergsgrufvan	1	810	—	
Grythytte Socken	Högbornsfältet	5	128,610	—	
	Finnbergsgrufvan	1	14,700	—	
	Försöks- och försvarsvis	2	—	—	
Nora Socken.....	Dalkarlsbergfältet.....	7	274,260	—	
	Vikersfältet	1	80,000	—	
	Pershyttfältet	8	283,460	—	
	Åshyttfältet	2	59,660	—	
	Åsbobergsfältet	1	93,490	—	
	Stribergsfältet	7	402,875	—	
	Ringshyttfältet	2	101,200	—	
	Klackafältet	1	147,050	—	
	Skärhyttfältet	1	22,400	—	
	Svartbergfältet	1	45,110	—	
	Timanshyttfältet	2	17,100	—	
	Fogdehyttfältet	3	80,580	—	
	Hvilarefältet	1	64,080	—	
	Jernboås Socken.....	Slotterbergfältet.....	1	19,900	—
	Qvistbro Socken.....	Kronobergsgrufvorna	2	5,600	—
Jakobsbergsgrufvorna		2	7,680	—	
Vinteråsa Socken	Hesselkulla och Sanna grufvor.....	2	57,610	—	
Summa för Örebro Län		137	2,752,172	26	

Grufvornas eller Grufvefältens				Arbetade grufvor.	Erhållen malm.	
Belägenhet.	Benämning.			Antal.	Centner.	Ⓔ
		Bruten malm. Centner.	Småmalm. Centner.			
Vermlands Län:						
Philipstads Norra och Vestra Bergslag	Nordmarksfältet	153,900	76,740	4	230,640	—
	Tabergsfältet	197,290	36,180	2	233,470	—
	Finnmossefältet	42,010	17,920	2	59,930	—
	Finnsyttfältet	16,940	8,140	3	25,080	—
	Spridda grufvor	13,480	1,020	2	14,500	—
	Summa	423,620	140,000	13	563,620	—
Philipstads Östra Bergslag	Persbergs och Yngs- hyttfältet	773,400	408,745	24	1,182,145	—
	Långbans grufvor	40,500	72,900	2	113,400	—
	Spridda grufvor	99,960	44,580	22	144,540	—
	Summa	913,860	526,225	48	1,440,085	—
Summa för Verml:s Län		1,337,480	666,225	61	2,003,705	—
Södermanlands Län:						
Floda Socken	Högsjö och Stafs grufvor			2	47,700	—
	Försvarsvis			5	—	—
Sköldinge Socken	Skalunda, Vilhelmina och Kantorps grufvor			4	85,100	—
Gåsinge Socken	Porthåls och Bredsjönäs grufvor			2	26,980	—
Tunabergs Socken	Kärrgrufvefältet			2	860	—
	Skeppsviks grufvor			2	2,125	—
	Vindsgrufvan			1	15,000	—
Svårtuna Socken	Sjösa grufvefält			2	55,280	—
	Föröhl och Reinholds grufvor			2	64,000	—
Dunkers Socken	Starrsätters grufva			1	12,912	—
Tystberga Socken	Försvarsvis			5	—	—
Summa för Södermanlands Län				28	309,957	—
Östergötlands Län:						
Skällviks Socken	Nartorps grufvefält			1	104,352	—
Mogate Socken	Petängs grufvor, försvarsvis			3	—	—
S:t Anne Kapell	Humpgrufvan d:o			1	—	—
Summa för Östergötlands Län				5	104,352	—
Calmar Län:						
Ukna Socken	Stensnäs fältet			1	30,000	—
Hjorteds Socken	Öbälens grufva			1	1,802	—
Gamleby Socken	Skramsta grufva			1	2,100	—
Summa för Calmar Län				3	33,902	—

Grufvornas eller Grufvefältens		Arbetade grufvor.	Erhållen malm.	
Belägenhet.	Benämning.	Antal.	Centner.	℔
Jönköpings Län:				
Månsarps Socken	Taberget	29	260,660	—
	Sörsjö grufva.....	1	1,148	30
Fröderyds Socken.....	Ingamåla grufva	1	800	—
Ökna Socken	Granebergs grufvor	2	5,000	—
Gällaryds Socken	Flathalla grufva	1	2,000	—
	Summa för Jönköpings Län	34	269,608	30
Kronobergs Län:				
Moheda Socken	Gustafsbergs grufva	1	239	8
	Summa för hela Riket	561	11,366,078	6

Sjö- och Myrmalmer

hafva blifvit upptagna till följande belopp:

I Östergötlands Län för 1 masugn.....	18,000	—
I Calmar Län för 4 masugnar	45,220	—
I Jönköpings Län för 5 masugnar.....	69,700	88
I Kronobergs Län för 6 masugnar.....	58,988	69
	Summa	191,909 57

Det under året uppfordrade, här ofvan angifna, belopp bergmalm understiger det näst föregående året, 1865, upphemtade med 315,651 centner, men öfverstiger medelbeloppet för de fem sista åren med 443,277 centner, och är, med undantag endast af det nyssnämnda år, 1865, erhållna, det största, som under något år från och med år 1833, då de underdåniga årsberättelserna angående Bergshandteringen i Riket togo sin början, blifvit uppbbringadt. Af bilagda Tab. N:o I, hvilken omfattar hela den tidrymd, för hvilken sagda berättelser afgifvits, inhämtas, huru med beloppen af uppfordrad bergmalm under berörda tid för hvarje år särskildt sig förhållit; och väljer man för anställande af jämförelse, rörande förändringarna i detta hänseende, första och sista femårsperioden af nämnda tid, såsom bäst egnade att åskådliggöra skiljaktigheterna härutinnan, så visar sig, att beloppet af uppfordrad bergmalm under åren 1833—37 i medeltal årligen utgjorde 5,241,578 centner, samt att enahanda belopp under åren 1862—66, likaledes i årligt medeltal, uppgick till 10,922,801 centner, hvadan ifrågavarande belopp från den förra af dessa perioder intill och med den senare ökats med 108,39 %, så att sagda belopp under åren 1833—37 i medeltal årligen utgjorde blott 48 % af medelbeloppet under åren 1862—66.

De delar af Riket, der brytning och uppfordring af bergmalm under den ifrågavarande tiden, från och med år 1833 till och med år 1866, egt rum, äro: Norrbottens, Vesterbottens, Vesternorrlands, Jemtlands, Gefleborgs, Upsala, Stockholms, Kopparbergs, Vestmanlands, Örebro, Vermlands, Elfsborgs, Södermanlands, Östergötlands, Calmar, Jönköpings, Kronobergs och Kristianstads Län. Inom Vesterbottens, Vesternorrlands, Elfsborgs, Kronobergs och Kristianstads Län har grufvearbete af hithörande beskaffenhet dock endast under vissa år och till jämförelsevis ringa eller mindre betydligt omfång blifvit idkadt, äfvensom inom Calmar Län dylikt arbete under tvänne år, 1849 och 1854, varit instäldt, hvaremot inom de öfriga nu nämnda Länen sådant arbete årligen fortgått. Sammanställas, för belysande

af förhållandet med grufverörelsens omfattning inom de olika delarna af Riket vid början och slutet af här afsedda tid, femårsperioderna 1833—37 och 1862—66, med angifvande af medelproduktionen för år för hvarje Län äfvensom dennas belopp i procent af medelproduktionen inom Riket i dess helhet, jemte produktionens ökning eller minskning i procent af produktionsbeloppet 1833—37, så erhållas följande resultat:

Lit. A. Uppfordrad Bergmalm, åren 1833—1837 samt 1862—1866.

Län.	Årlig medelproduktion under åren 1833—37. Centner.	Procent af medelproduktionen i Riket under åren 1833—37.	Årlig medelproduktion under åren 1862—66. Centner.	Procent af medelproduktionen i Riket under åren 1862—66.	Ökning +, eller minskning —, i procent af produktionsbeloppet 1833—37.
Norrbottens.....	45,422	0.87	25,099	0.23	— 44.74
Vesterbottens.....	6,937	0.13	—	—	—
Vesternorrlands.....	12,117	0.23	—	—	—
Jemtlands.....	8,851	0.17	2,324	0.02	— 73.74
Gefleborgs.....	90,688	1.73	264,649	2.42	+ 191.82
Upsala.....	460,574	8.79	670,663	6.14	+ 45.61
Stockholms.....	399,250	7.62	464,864	4.26	+ 16.43
Kopparbergs.....	1,522,313	29.04	2,907,516	26.62	+ 90.99
Vestmanlands.....	491,761	9.39	1,370,328	12.55	+ 178.66
Örebro.....	1,042,062	19.88	2,538,055	23.24	+ 143.56
Vermlands.....	685,886	13.08	2,038,890	18.67	+ 197.26
Elfsborgs.....	2,288	0.04	—	—	—
Södermanlands.....	146,959	2.80	256,278	2.34	+ 74.39
Östergötlands.....	72,179	1.38	104,070	0.95	+ 44.18
Calmar.....	28,782	0.55	35,899	0.33	+ 24.73
Jönköpings.....	224,823	4.29	241,177	2.20	+ 7.27
Kronobergs.....	686	0.01	1,949	0.02	+ 184.11
Kristianstads.....	—	—	1,040	0.01	—
Hela Riket.....	5,241,578	100.00	10,922,801	100.00	+ 108.39

Häraf visar sig, att under perioden 1862—66, af malmfånget i Riket erhållits: inom Kopparbergs och Örebro Län 49.86 %, inom Vermlands och Vestmanlands Län 31.22 %, inom Upsala och Stockholms Län 10.40 %, samt att de återstående Länen tillsammans sålunda lemnat blott 8.52 %. Under perioden 1833—37 åter lemnade Kopparbergs och Örebro Län 48.92 %, Vermlands och Vestmanlands 22.47 %, Upsala och Stockholms 16.41 % samt de öfriga Länen 12.20 %. Från sistnämnda period har minskning i produktion egt rum i tvänne Län, nemligen i Norrbottens med 44.74 % och i Jemtlands med 73.74 %; hvarjemte malmbrytning upphört i Vesterbottens, Vesternorrlands och Elfsborgs Län. I alla öfriga Län, der hithörande arbeten under begge perioderna, och den emellan dem liggande tid, fortgått, har produktionen deremot ökats. Hastigare än ökningen för Riket i dess helhet har, om förhållandet inom Kronobergs Län, såsom i detta hänseende oväsentligt, icke medtages i beräkningen, produktionstillväxten varit endast i Vermlands Län med 197.26 %, i Gefleborgs Län med 191.82 %, i Vestmanlands Län med 178.66 % och i Örebro Län med 143.56 %; hvaremot inom de öfriga Länen tillväxten varit mindre än tillväxten för Riket i dess helhet, som utgjort 108.39 %. I afseende på de producerade beloppen, intaga de sex Län, som lemnat det största malmfånget, nemligen Kopparbergs, Örebro, Vermlands, Vestmanlands, Upsala och Stockholms Län, härutinnan

samma rum i ordningsföljden under begge perioderna. Men dessa belopp, beräknade i procent af produktionen inom Riket i dess helhet, hafva i förhållandet sinsemellan i så måtto undergått förändring, att af malmfänget i Riket erhöles:

	Åren 1833—37, i årligt medeltal.	Åren 1862—66 i årligt medeltal.
I Kopparbergs Län.....	29.04 %	26.62 %,
» Örebro »	19.88 %	23.24 %,
» Vermlands »	13.08 %	18.67 %,
» Westmanlands »	9.39 %	12.55 %,
» Upsala »	8.79 %	6.14 %.
» Stockholms »	7.62 %	4.26 %;

hvidan ifrågavarande procenttal från den förra perioden till och med den senare:

<i>ökats</i> för Vermlands Län, med.....	5.59,
» » Örebro » »	3.36,
» » Westmanlands » »	3.16, samt
<i>minskats</i> » Stockholms » »	3.36,
» » Upsala » »	2.65.
» » Kopparbergs » »	2.42.

Då, i fråga om de öfriga hithörande Länen, af malmfänget i Riket erhöles:

	Åren 1833—37, i årligt medeltal.	Åren 1862—66 i årligt medeltal.
I Jönköpings Län.....	4.29 %	2.20 %,
» Södermanlands »	2.80 %	2.34 %,
» Gefleborgs »	1.73 %	2.42 %.
» Östergötlands »	1.38 %	0.95 %,
» Norrbottens »	0.87 %	0.23 %.
» Calmar »	0.55 %	0.33 %,
» Jemtlands »	0.17 %	0.02 %,
» Kronobergs »	0.01 %	0.02 %;

hvidan procenttalen härutinnan från den förra perioden till och med den senare:

<i>ökats</i> för Gefleborgs Län, med.....	0.69,
» » Kronobergs » »	0.01, samt
<i>minskats</i> » Jönköpings » »	2.09,
» » Norrbottens » »	0.64,
» » Södermanlands » »	0.46,
» » Östergötlands » »	0.43,
» » Calmar » »	0.22,
» » Jemtlands » »	0.15;

så blir ordningsföljden emellan dessa Län, i fråga om andelen af malmfänget inom Riket i dess helhet, nedanstående:

Åren 1833—37.	Åren 1862—66.
Jönköpings Län.	Gefleborgs Län.
Södermanlands »	Södermanlands »
Gefleborgs »	Jönköpings »
Östergötlands »	Östergötlands »

Åren 1833—37.		Åren 1862—66.	
Norrbottens Län.		Calmar	Län.
Calmar	»	Norrbottens	»
Jemtlands	»	Jemtlands	»
Kronobergs	»	Kronobergs	»

Under nedanstående perioder, bland hvilka för jemförelse äfven blifvit upptagna den redan omförmälda sist förflutna femårsperioden, har, i enlighet med hvad i bilagda Tab. N:o I särskildt för hvarje år finnes angifvet, bergmalm i årligt medeltal blifvit uppförd till följande belopp, nemligen:

Åren 1862—66.....	10,922,801 centner,
» 1857—61.....	9,015,598 »
» 1852—56.....	7,936,333 »
» 1847—51.....	6,907,200 »
» 1842—46.....	6,025,064 »
» 1837—41.....	6,031,466 »
samt	
» 1833—36.....	5,050,468 »

hvidan malmfänget i Riket, sålunda beräknadt, under hela denna tid varit i ett oafbrutet stigande, utom under perioden 1842—46, då det något nedgick under förut uppnådt belopp; utgörande tillväxten under den senast förflutna perioden mera än 21 % af beloppet under den näst föregående.

Då beloppen af upphemad sjö- och myrmalm för vissa år, längre tillbaka, icke finnas uppgifna, kan malmfänget härutinnan för dessa år icke beräknas. Under nedanstående tvänne perioder har detsamma i årligt medeltal förhållit sig som följer, nemligen:

Åren 1862—66.....	271,224 centner,
» 1857—61.....	279,258 »

Enligt Tullverkets räkenskaper äro under kalenderåret 1866 ur Riket utförda 328,109 centner jernmalm. För föregående år äro beloppen utförd jernmalm icke i tulljournalerna särskildt angifna, utan upptagna under den allmänna rubriken: »Malm», hvidan för berörda år icke låter sig på siffran beräknas utförselns storlek i detta hänseende. Men då af den utförda malmen den allra största delen utan tvifvel varit jernmalm, må till ledning för omdömet i hithörande afseende anföras, att malmutförseln uppgått:

År 1865 till.....	432,770 centner.
» 1864 »	192,018 »
» 1863 »	131,806 »
» 1862 »	143,542 »
» 1861 »	134,874 »
» 1860 »	53,328 »
» 1859 »	43,681 »
» 1858 »	49,659 »
» 1857 »	73,126 »
» 1856 »	145,395 »

b) Tackjernstillverkningen.

Under året hafva 220 masugnar, deraf en med tvänne pipor, varit begagnade. Blåsningstiden har utgjort tillsammans 32,922 dygn 14 timmar; och tillverkningen har uppgått till 5,414,869 centner 80 ö , deraf 129,087 centner 21 ö gjutgods. I de orter, der tiondetackjern ännu utgöres, har tiondefrihet egt rum för 2,334 dygn 6½ timmar, hvaraf 714 dygn 8½ timmar i anseende till ny blåsning och 1,619 dygn 22 timmar på grund af frihetsår. Af det debeterade tiondetackjernet, 16,317 centner 41.31 ö , hafva 1,436 centner 25.87 ö anmälts till leverering in natura.

I nedanstående tabell äro nämnda förhållanden upptagna särskildt för hvarje Län, der tackjernstillverkning egt rum.

Lit. B.

Tackjernstillverkningen, året 1866.

Belägenhet.	Antal masugnar.		Blåsningstid.		Uppgifven tillverkning.						Tiondefri blåsningstid *).				Tionde-tackjern *).				
	Län.	Obegagnade.	Begagnade.	Dygn.	Timmar.	Tackjern.		Gjutgods.		Summa.		Egentliga fridygn.		På grund af frihetsår.		Hela beloppet.		Levererad in natura.	
						Centner.	ö	Centner.	ö	Centner.	ö	Dygn.	Timmar.	Dygn.	Timmar.	Centner.	ö	Centner.	ö
Norrbottnens	5	1	94	—	3,910	—	1,897	55	5,807	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vesterbottnens	1	3	329	18	51,301	20	3,621	88	54,923	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vesternorrlands	—	5	679	17	104,343	40	4,366	82	108,710	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jemtlands	1	1	26	12	718	16	136	99	855	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefleborgs	4	24	2,673	4½	472,708	53	880	9	473,588	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Upsala	7	4	514	21½	118,355	65	—	—	118,355	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms	2	3	221	8	48,265	10	—	—	48,265	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs	14	50	7,149	23½	1,256,240	36	15,195	79	1,271,436	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestmanlands	8	17	2,381	11	402,797	88	5,446	93	408,244	81	144	—	276	3	2,428	16.87	512	38.87	—
Örebro	18	52	9,087	18	1,453,679	42	42,743	76	1,496,423	18	375	7	1,343	19	8,176	99	923	87	—
Skaraborgs	—	1	217	22	35,543	68	710	37	36,254	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermlands	6	26	5,006	2½	909,795	72	15,651	22	925,446	94	155	1½	—	—	5,176	32.59	—	—	—
Elfsborgs	—	1	78	10	11,605	63	551	56	12,157	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands	2	6	969	1	116,108	11	12,971	35	129,079	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands	1	3	823	—	91,967	60	11,755	79	103,723	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Calmar	4	7	775	12	88,174	28	2,512	35	90,686	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jönköpings	2	12	1,438	6	98,795	67	4,166	32	102,961	99	40	—	—	—	535	92.91	—	—	—
Kronobergs	5	4	455	19	21,472	20	6,478	44	27,950	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	80	220	32,922	14	5,285,782	59	129,087	21	5,414,869	80	714	8½	1,619	22	16,317	41.31	1,436	25.87	—

I den bilagda tabellen N:o I finnes den inom Riket åstadkomna tillverkningen af tackjern, med antalet begagnade masugnar och dervid använd blåsningstid, upptagen för hvarje år från och med år 1833 till och med år 1866. Om äfven här, såsom i fråga om malmuppföringen, den första och sista femårsperioden af denna tid sammanställas, så visar sig, att tackjernstillverkningen under den förra, eller för åren 1833—37, i årligt medeltal utgjorde 2,389,944 centner samt under den senare, med något minskadt antal begagnade masugnar och färre blåsningdygn, uppgick till 5,102,957 centner; hvadan berörda tillverkning ökats med 113.52 %, så att tillverkningen under åren 1833—37 i medeltal årligen utgjorde blott 46.81 % af medeltillverkningen under åren 1862—66; varande sagda tillverkning för

*) I de orter, der tiondetackjern ännu utgöres.

sistnämnda period jemväl den största, som under någon föregående tidrymd af enahanda omfång från och med förstberörda år blifvit åstadkommen, under det att tillverkningen för året 1866, hvilken öfverstiger medeltillverkningen för åren 1862—66 med 311,913 centner, likaledes är den största för något år uppgifna, endast med undantag af den för år 1864, hvilken uppgick till 5,678,934 centner.

De delar af Riket, der tackjernstillverkning under ofvanberörda tid. från och med år 1833 till och med år 1866, egt rum, utgöras af de Län, som i nästföregående tabell för sistnämnda år finnas upptagna. Inom 14 af dessa Län nemligen: Norrbottens, Vesternorrlands, Gefleborgs, Upsala, Stockholms, Kopparbergs, Vestmanlands, Örebro, Vermlands, Södermanlands, Östergötlands, Calmar, Jönköpings och Kronobergs, har tillverkning af ifrågavarande slag under nämnda tid årligen fortgått; hvaremot inom de öfriga 4 Länen tillverkningen varit under kortare eller längre tid inställd, nemligen i Vesterbottens Län under åren 1849 och 1851, i Jemtlands Län under året 1863, i Skaraborgs Län under åren 1833, 1835, 1837, 1839, 1840, 1842, 1844, 1846, 1848, 1849, 1851, 1853 och 1856 samt i Elfsborgs Län under åren 1833, 1857, 1859 och 1863.

Beräknas, med afseende å hvarterdera af nämnda Län särskildt, begagnade verkstäder, använd blåsningstid, åstadkommet tillverkningsbelopp samt dettas andel af tillverkningsbeloppet inom Riket i dess helhet, allt i årligt medeltal under perioderna 1833—37 samt 1862—66, äfvensom dessa belopps ökning eller minskning från den förra perioden, till och med den senare, angifven i procent af produktionen åren 1833—37, så blifva förhållandena härutinnan följande:

Lit. C.

Tackjernstillverkningen, åren 1833—37 samt 1862—66.

Län.	Åren 1833—37.						Åren 1862—66.						
	Årligt medeltal af begagnade masugnar.	Årligt medeltal af blåsningstid		Årlig medeltillverkning.		Medeltillverkningen i procent af medeltillverkningen inom Riket.	Årligt medeltal af begagnade masugnar.	Årligt medeltal af blåsningstid.		Årlig medeltillverkning.	Medeltillverkningen i procent af medeltillverkningen inom Riket.	Ökning +, eller minskning —, i medeltillverkningen från 1833—37 till och med 1862—66.	
		Dygn.	t.	Centner.	℔	Procent.		Dygn.	t.	Centner.	℔	Procent.	Procent.
Norrbottens.....	2.20	299	2	21,270	87	0.89	1.20	90	16	6,998	49	0.14	— 67.10
Vesterbottens.....	1.40	208	18	12,655	39	0.53	3.20	284	8	41,411	85	0.81	+ 227.24
Vesternorrlands.....	3.80	645	23	51,911	25	2.17	4.60	539	21	81,646	47	1.60	+ 57.28
Jemtlands.....	1.00	67	18	1,944	74	0.08	1.00	51	15	2,346	80	0.05	+ 20.67
Gefleborgs.....	25.20	3,493	23	282,374	97	11.81	23.60	2,974	23	521,105	85	10.21	+ 84.54
Upsala.....	5.80	876	18	99,636	94	4.17	4.80	586	16	121,675	4	2.38	+ 22.12
Stockholms.....	3.20	390	18	38,354	28	1.60	2.20	172	14	38,839	10	0.76	+ 1.28
Kopparbergs.....	49.40	7,676	11	583,397	77	24.41	51.20	7,008	23	1,214,870	40	23.81	+ 108.24
Vestmanlands.....	16.00	1,940	17	140,463	33	5.88	16.80	2,162	12	360,405	65	7.06	+ 156.58
Örebro.....	59.20	10,275	2	676,759	10	28.32	54.80	8,875	—	1,424,639	19	27.32	+ 110.51
Skaraborgs.....	0.40	41	2	1,955	78	0.08	1.00	146	13	22,872	96	0.45	+ 1,069.37
Vermlands.....	29.20	4,071	13	283,149	5	11.85	23.80	4,491	22	834,261	78	16.35	+ 194.64
Elfsborgs.....	0.80	107	10	6,243	29	0.26	0.60	64	9	9,963	50	0.20	+ 59.59
Södermanlands.....	4.80	887	5	47,296	78	1.98	5.80	909	15	99,615	12	1.95	+ 110.61
Östergötlands.....	1.80	407	22	29,864	88	1.25	3.00	737	18	99,041	7	1.94	+ 231.63
Calmar.....	5.60	703	6	35,460	80	1.49	7.80	744	20	94,070	12	1.84	+ 165.28
Jönköpings.....	10.60	1,671	5	51,986	16	2.18	10.60	1,332	—	94,299	54	1.85	+ 81.39
Kronobergs.....	4.80	579	7	25,218	40	1.05	4.80	560	7	34,894	9	0.68	+ 38.37
Hela Riket.....	225.20	34,344	4	2,389,943	78	100.00	220.80	31,734	12	5,102,957	2	100.00	+ 113.52

Af dessa förhållanden framgår, att produktionen från den förra perioden till och med den senare ökats i alla Län, utom i Norrbottens, der den minskats med 67.10 %. Hastigare än medeltillväxten för Riket i dess helhet, hvilken, såsom ofvan blifvit nämndt, utgör 113.52 %, har produktionsökningen varit i sex Län, nemligen i Skaraborgs med 1,069.37 %, i Östergötlands med 231.63 %, i Vesterbottens med 227.24 %, i Vermlands med 194.64 %, i Calmar med 165.28 %, och i Vestmanlands med 156.58 %, dervid dock bör anmärkas, att den stora tillväxtpsprocenten för Skaraborgs Län i väsentlig mån är beroende jemväl deraf, att tillverkningen under den förra af de sammanställda perioderna endast tvänne år fortgått, hvarigenom det årliga medeltalet för denna period naturligen blir mindre, än om tillverkning egt rum under hela perioden eller en större del deraf, samt att tillväxten sålunda visar sig betydligare, än eljest skulle varit fallet. Af de Län, hvilkas tackjernstillverkning kan anses såsom af jemförelsevis större omfång och vigt, är det endast Vermlands och Vestmanlands Län, som under den senare perioden lemnat en högre procent af tillverkningen för Riket i dess helhet än under den förra. Denna procent har ökats för Vermlands Län med 4.50 och för Vestmanlands Län med 1.18, i det att produktionen uppgick i Vermlands Län under den förra perioden till 11.85 % och under den senare till 16.35 % af tillverkningen inom Riket i dess helhet, samt i Vestmanlands Län under förra perioden till 5.88 % och under den senare till 7.06 % af enahanda tillverkning. I de öfriga fyra Länen, der produktionstillökningen varit hastigare än för Riket i dess helhet, har tillväxten uppgått: i Östergötlands Län från 1.25 % till 1.94 % af tillverkningen i dess helhet, i Calmar Län från 1.49 % till 1.84 %, i Vesterbottens Län från 0.53 % till 0.81 % och i Skaraborgs Län från 0.08 % till 0.45 % af sistberörda tillverkning.

I afseende på produktionens belopp, intaga de sex Län, hvilka företrädesvis äro att anse såsom tackjernsproducerande, nemligen Örebro, Kopparbergs, Vermlands, Gefleborgs, Vestmanlands och Upsala, och för hvilka den sammanlagda produktionen uppgått under förra perioden till 86.44 % samt under den senare till 87.73 % af tillverkningen inom Riket i dess helhet, sinsemellan samma rum i ordningsföljden under begge perioderna, hvaremot alla de öfriga Länen, med undantag endast af Elfsborgs och Jemtlands, förändrat plats i nämnda följd, varande, för mera åskådlighet härutinnan, ordningen Länen emellan i nu ifrågavarande hänseende under de båda perioderna här nedan angifven, med utsättande för den senare perioden jemväl af den ordningsnummer, Länet innehaft under den förra, äfvensom af den ökning eller minskning i procenttal af tillverkningen inom Riket i dess helhet, som för Länet inträdt från den förra perioden till och med den senare, nemligen:

Åren 1833—37.		Åren 1862—66.	
	Procent af tillverkningen inom Riket i dess helhet.		Procent af tillverkningen inom Riket i dess helhet. Ökning + eller minskning—i procenttal.
1. Örebro	Län, med..... 28.42.	1. (1) Örebro	Län, med..... 27.92. — 0.40.
2. Kopparbergs	» » 24.21.	2. (2) Kopparbergs	» » 23.81. — 0.60.
3. Vermlands	» » 11.85.	3. (3) Vermlands	» » 16.35. + 4.50.
4. Gefleborgs	» » 11.81.	4. (4) Gefleborgs	» » 10.21. — 1.60.
5. Vestmanlands	» » 5.88.	5. (5) Vestmanlands	» » 7.06. + 1.18.
6. Upsala	» » 4.17.	6. (6) Upsala	» » 2.38. — 1.79.
7. Jönköpings	» » 2.18.	7. (9) Södermanlands	» » 1.95. — 0.03.
8. Vesternorrlands	» » 2.17.	8. (12) Östergötlands	» » 1.94. + 0.69.
9. Södermanlands	» » 1.98.	9. (7) Jönköpings	» » 1.85. — 0.33.
10. Stockholms	» » 1.60.	10. (11) Calmar	» » 1.84. + 0.35.
11. Calmar	» » 1.49.	11. (8) Vesternorrlands	» » 1.60. — 0.57.
12. Östergötlands	» » 1.25.	12. (15) Vesterbottens	» » 0.81. + 0.28.
13. Kronobergs	» » 1.05.	13. (10) Stockholms	» » 0.76. — 0.84.

Åren 1833—37.

Åren 1862—66.

		Procent af till- verkningen inom Riket i dess helhet.			Procent af till- verkningen inom Riket i dess helhet.	Ökning + eller minsk- ning—ipro- cental.
14.	Norrbottns Län, med.....	0.89.	14. (13)	Kronobergs Län, med.....	0.68.	— 0.37.
15.	Vesterbottns » »	0.53.	15. (17)	Skaraborgs » »	0.45.	+ 0.37.
16.	Elfsborgs » »	0.26.	16. (16)	Elfsborgs » »	0.20.	— 0.06.
17.	Skaraborgs » »	0.08.	17. (14)	Norrbottns » »	0.14.	— 0.75.
18.	Jemtlands » »	0.08.	18. (18)	Jemtlands » »	0.05.	— 0.03.

Fördelas, på sätt förut skett, tackjernstillverkningen på nedannämnda Bergslager och öfriga orter i Riket, med angifvande af antal begagnade masugnar, blåsningstid, tillverkningsbelopp, dygnstillverkning samt medeltal för hvarje masugn af blåsningstid och tillverkningsbelopp, så finnes förhållandet dermed för bruksåret 1866 hafva varit följande:

Lit. D.

Tackjernstillverkningen inom och utom Bergslag, året 1866.

	Begagna- de mas- ugnar.	Blåsningstid.		Tillverknings- belopp.	Dygn- tillverkning.	Medelbelopp för hvarje masugn.	
		Dygn.	Tim- mar.			Blåsa- ningstid.	Tillverk- ning.
	Antal.	Dygn.	Tim- mar.	Centner.	Centner.	Dygn.	Centner.
<i>Inom Bergslag.</i>							
Vester-Bergslagen i Kopparbergs Län	25	3,369	10	528,060	156.72	135	21,122
Norbergs Bergslag i Vestmanlands Län	16	2,176	11	376,102	172.80	136	23,506
Nya Kopparbergs, Hellefors, Grythytte, Hjulsjö, Lindes och Ramsbergs Bergslager i Örebro Län	24	3,809	3	595,340	156.29	159	24,806
Nora, Carlskoga, Lekebergs och Lerbäcks Bergslager i Örebro Län ..	22	4,278	16	728,342	170.23	194	33,106
Philipstads Bergslager i Vermlands Län	20	3,504	7	639,355	182.45	175	31,968
Summor och medeltal	107	17,137	23	2,867,199	167.30	160	26,796
<i>Utom Bergslag</i>							
Summor och medeltal för hela Riket	220	32,922	14	5,414,870	164.47	150	24,613
Förhållandet var år 1865:							
Inom Bergslag	111	17,687	3	3,002,505	169.76	159	27,050
Utom Bergslag	108	14,932	12	2,328,764	155.95	138	21,563
För hela Riket	219	32,619	15	5,331,269	163.44	149	24,344
» » samt i årligt medeltal åren 1862—66:							
Inom Bergslag	111.40	17,077	6	2,843,016	166.48	153.29	25,520.79
Utom Bergslag	109.40	14,657	6	2,259,941	154.18	133.97	20,657.59
För hela Riket	220.80	31,734	12	5,102,957	160.80	143.72	23,111.22

Efter denna fördelning utgjorde tillverkningen inom Bergslag året 1866: 52.95 % af det inom Riket tillverkade beloppet, under det enahanda tillverkning i årligt medeltal uppgick, åren 1862—66, till 55.71 %, samt åren 1857—61, till 60.17 % af nämnda belopp. I fråga om äldre förhållanden härutinnan, uppskattades tillverkningen inom Bergslag året 1831 till 70 %, och utgjorde åren 1833—37 i årligt medeltal 59.46 % af tillverkningen inom Riket.

Enligt nyssberörda fördelning har medelbeloppet af dygnstillverkningen för bruksåret 1866 utgjort: inom Bergslag 167.30 centner och utom Bergslag 161.40 centner, under det att motsvarande tillverkning åren 1862—66 i årligt medeltal utgjorde i förra hänseendet 166.48 samt i senare 154.18 centner. Då förhållandet med dygnstillverkningen är en om-

ståndighet af synnerlig vigt för bedömandet af handteringens utveckling och ståndpunkt samt i sådant afseende förtjenar en särskild uppmärksamhet, helst när detta förhållande steg för steg kan följas under en längre tidrymd, har i Tab. N:o I berörda tillverkning dels inom Bergslag, dels utom Bergslag, dels för hela Riket, blifvit angifven för hvarje år, från och med år 1833 till och med år 1866. Af dervid förekommande uppgifter framgår, att ifrågasvarande tillverkning, så inom som utom Bergslag, år för år, blott med enskilda, i få fall ens nämnvärda, undantag varit stadd i en jemn, för vissa år högst betydlig, tillväxt. I afseende på förhållandet emellan denna tillverkning inom och utom Bergslag, visar sig, att den förra intill och med år 1842 till beloppet mer eller mindre betydligt understeg den senare, hvilket, såsom jemväl vid föregående tillfällen blifvit antydt, utan tvifvel förnämligast hade sin grund i den omständigheten, att handteringen inom Bergslag, der den vid bergsmanshyttorna var beroende af ett större antal inbrukare, på det hela, och ehuru gemenligen bättre eller mera gifvande malmer der voro att tillgå, icke bedrefs med den omtänka och sakkunskap i tekniskt och ekonomiskt hänseende, som vid de merendels större, under en ändamålsenligare förvaltning stående, verken utom Bergslag. Från och med år 1843 inträdde emellertid i detta afseende en förändring, i det dygnstillverkningen inom Bergslag då började till beloppet öfverstiga den utom Bergslag, hvilket förhållande af den förras öfvervigt öfver den senare derefter alltjemt fortfarit och under vissa år varit högst betydlig, så att den uppgått ända till 22 à 24 och till och med till nära 26 centner. Vid nyssberörda förändring inträffade äfven, att dygnstillverkningen utom Bergslag under de närmaste åren från och med år 1843 något nedgick under enahanda tillverkning för de näst föregående åren, hvarefter likväl tillväxten jemväl i denna tillverkning åter vidtog och sedan dess, på sätt redan blifvit omförmäldt, alltvärdare fortgått; varande orsaken till det nu angifna förhållandet, af tillverkningens nedgående utom Bergslag vid sagda tid, att söka i den omständigheten, att antalet blåsningsdygn då var jemförelsevis stort i de trakter af Riket, der mindre gifvande malmer användas. Slutligen må ock i fråga om dygnstillverkningens beräknande särskildt för trakter inom och utom Bergslag anmärkas, att med uttrycket Bergslag i denna mening från äldre tider tillbaka förståtts endast de «till afsalu blåsande» Bergslagsorterna, hvadan sagda uttryck i förevarande fall icke är fullt liktydigt med benämningen Bergslag i kameralt hänseende, äfvensom att först från och med år 1855 Lerbäcks Bergslag i Örebro Län blifvit vid nu afsedda fördelning till nyssnämnda orter hänförd, under det att Tabergs samt Ofvansjö och Thorsåkers Bergslager under här ifrågasvarande tid icke blifvit vid denna fördelning dit räknade.

Beträffande dygnstillverkningen för Riket i dess helhet, så har denna, hvilken år 1833 utgjorde 65.47 centner, samt under femårsperioden 1833—37 i årligt medeltal belöpte sig till 69.59 centner, år 1866 uppgått till 164.47 centner, samt under femårsperioden 1862—66 i årligt medeltal utgjort 160.80 centner; varande tillväxten härutinnan från den förra perioden till och med den senare sålunda 131.07 %. Denna tillväxt, af hvilken tillväxten i produktionen är ensamt beroende, då blåsningsdygnen under den senare perioden voro till antalet färre än under den förra, visar, huru handteringen i produktionskraft under den ifrågasvarande tiden gått framåt. I sig sjelf högst betydlig, blir denna tillväxt än mera betecknande för näringens utveckling under den tid, som nu är i fråga, om samma tillväxt jemnföres med förhållandet härutinnan under de näst derförut förflutna årtiondena. Enligt de i detta senare hänseende tillgängliga uppgifter, utgjorde nemligen dygnstillverkningen

åren 1823—32, i medeltal	64.57 centner,
år 1820.....	58.12 »
» 1815.....	56.28 »
» 1810	52.17 »
» 1805	53.54 »
» 1801	52.17 »

Från sistnämnda år till och med åren 1823—32 var tillväxten sålunda endast 23.77 % under det den, såsom nyss anförts, från perioden 1833—37 till och med perioden 1862—66 utgjorde 131.07 %

Beräknas för perioderna 1833—37 samt 1862—66, äfvensom särskildt för året 1866, dygnstillverkningen efter produktionens fördelning på Län, så erhållas ur de i Tab. Lit. C och B förekommande poster för blåsningstid och tillverkningsbelopp följande resultat, nemligen:

Lit. E. Dygnstillverkning, åren 1833—37 och 1862—66 samt året 1866, efter fördelning på Län.

Län.	Tillverkning per dygn i årligt medeltal.		Tillväxt i dygnstill- verkning.	Tillverkning per dygn året 1866.
	Åren 1833—37.	Åren 1862—66.		
	Centner.	Centner.	Procent.	Centner.
Norrbottnens	71.12	77.18	8.52	61.78
Vesterbottnens.....	60.68	145.65	140.03	166.56
Vesternorrlands	80.36	151.23	88.19	159.94
Jemtlands	28.70	45.46	58.40	32.27
Gefleborgs	80.82	175.16	116.23	177.16
Upsala	113.64	207.40	82.51	229.87
Stockholms.....	98.15	225.05	129.29	218.07
Kopparbergs.....	76.00	173.33	128.06	177.82
Vestmanlands.....	72.37	166.66	130.29	171.43
Örebro	65.86	160.52	143.73	164.66
Skaraborgs	47.61	156.09	227.85	166.36
Vermlands	69.54	185.72	167.07	184.86
Elfsborgs	58.12	154.76	166.28	155.03
Södermanlands	53.31	109.51	105.42	133.20
Östergötlands	73.21	134.25	83.38	126.03
Calmar.....	50.42	126.30	150.49	116.94
Jönköpings.....	31.11	70.79	127.55	71.59
Kronobergs	43.53	62.28	43.07	61.32
Hela Riket	69.59	160.80	131.07	164.47

Enligt denna beräkning stod dygnstillverkningen *öfver* dygnstillverkningen för Riket i dess helhet:

Åren 1833—37.		Åren 1862—66.		Året 1866.	
I Upsala	Län.	I Stockholms	Län.	I Upsala	Län.
» Stockholms	»	» Upsala	»	» Stockholms	»
» Gefleborgs	»	» Vermlands	»	» Vermlands	»
» Vesternorrlands	»	» Gefleborgs	»	» Kopparbergs	»
» Kopparbergs	»	» Kopparbergs	»	» Gefleborgs	»
» Östergötlands	»	» Vestmanlands	»	» Vestmanlands	»
» Vestmanlands	»			» Vesterbottnens	»
» Norrbottens	»			» Skaraborgs	»
				» Örebro	»

I hvad angår de sex, i afseende på tackjernsproduktionen främst stående Länen, var dygnstillverkningen sålunda under perioden 1833—37 lägre än medeldygnstillverkningen för Riket: i Örebro Län, och något lägre jemväl i Vermlands Län. Under perioden 1862—66 deremot hade ifrågavarande tillverkning i Vermlands Län uppgått, så att den stod högre än i något annat af berörda sex Län, endast med undantag af Upsala; och i Örebro Län, der nämnda tillverkning åren

1833—37 med 3.73 centner understeg medeldygnstillverkningen för Riket, var den under åren 1862—66 blott 0.28 centner lägre än sistberörda tillverkning, samt öfversteg under året 1866 denna tillverkning med 0.19 centner.

Beträffande medelbeloppen af blåsningstid och tillverkningsbelopp för hvarje masugn, hvilket för Riket i dess helhet under bruksåret 1866 utgjort, det förra 150 dygn och det senare 24,613 centner, så är förhållandet härutinnan för nämnda år inom de särskilda Länen följande:

	Medelbelopp för hvarje masugn.	
	Blåsningstid. Dygn. timmar.	Tillverkning. Centner.
Norrbottens (blott 1 masugn begagnad).....	94. —	5,807.55.
Vesterbottens	109. 22.	18,307.69.
Vesternorrlands.....	135. 23.	21,742.04.
Jemtlands (blott 1 masugn begagnad).....	26. 12.	855.15.
Gefleborgs.....	111. 9.	19,732.86.
Upsala.....	128. 17.	29,588.91.
Stockholms	73. 19.	16,088.37.
Kopparbergs	143. —	25,428.72.
Vestmanlands.....	140. 2.	24,014.40.
Örebro	174. 18.	28,777.37.
Skaraborgs (blott 1 masugn begagnad).....	217. 22.	36,254.05.
Vermlands	192. 13.	35,594.11.
Elfsborgs (blott 1 masugn begagnad).....	78. 10.	12,157.19.
Södermanlands	161. 12.	21,513.24.
Östergötlands	274. 8.	34,574.46.
Calmar	110. 19.	12,955.23.
Jönköpings	119. 20.	8,580.15.
Kronobergs	113. 23.	6,987.66.

Emellan de sex, i afseende på tackjernsproduktionen viktigaste Länen har ordningsföljden härutinnan, från högst till lägst, sålunda varit, i fråga om blåsningstiden: Vermlands, Örebro, Kopparbergs, Vestmanlands, Upsala och Gefleborgs, samt i hvad angår tillverkningsbeloppet: Vermlands, Upsala, Örebro, Kopparbergs, Vestmanlands och Gefleborgs.

Den största tillverkningen vid en verkstad har åstadkommit vid Långshyttan i Kopparbergs Län, med 105,323.60 centner, och den minsta vid en masugn i Kronobergs Län, med 721.61 centner. Vid den förstnämnda, eller Långshyttan, hvilken redan år 1861 af Collegium omförmäldes, såsom företeende en här i landet ovanlig, dittills måhända ej upphunnen dygnsproduktion, utgörande under blåsningens första 60 dygn i medeltal 321.50 centner, har nu äfven dygnstillverkningen ytterligare ökats derhän, att den under en blåsningstid af 293 dygn 5 timmar i medeltal uppgått till 359.21 centner. Till beloppet är tillverkningen vid denna verkstad ensam högre än det sammanlagda tillverkningsbeloppet inom något Län utom de åtta, som för året lemnat den största produktionen; och i afseende på dygnstillverkningen, öfverstiger denna medeldygnstillverkningen under året inom det Län, der verkstaden är belägen, med 181.39 centner samt enahanda tillverkning för Riket i dess helhet med 194.74 centner.

Under nedanstående perioder hafva, dels, i enlighet med hvad i bilagda Tabell N:o I för hvarje år särskildt finnes angifvet, tackjernstillverkningen i Riket, med inberäkning af gjutgods, tillverkad vid masugnarna, dels den andel af sagda tillverkning som afsetts till smide eller att i öfrigt vidare förarbetas, dels gjutgods, tillverkad omedelbarligen vid masugnarna, i årliga medeltal uppgått till följande belopp, nemligen:

År.	Summa tillverkad Tackjern. Centner.	Tackjern, utom gjut- gods tillverkad vid masugnarna. Centner.	Gjutgods, tillverkad vid masugnarna. Centner.
1862—66.....	5,102,957.02.	4,970,520.92.	132,436.10.
1857—61.....	4,075,871.54.	3,930,320.32.	145,551.22.
1852—56.....	3,701,958.38.	3,585,525.72.	116,432.66.
1847—51.....	3,218,719.05.	3,122,749.34.	95,969.71.
1842—46.....	2,797,458.89.	2,681,335.57.	116,123.32.
1837—41.....	2,719,340.79.	2,623,242.33.	96,098.46.
samt			
1833—36.....	2,347,302.60.	2,272,515.10.	74,787.50.
och			
1833—37.....	2,389,943.78.	2,311,239.01.	78,704.77.

Att med en fortgående förbättring i tillverkningsmetoder och den deraf i så väsentlig mån beroende tillväxten i produktionen en på det hela betydlig besparing af brännmaterial vid masugnsdriften varit förenad, ligger lika mycket i sakens natur, som en sådan besparing är af behovvõt påkallad. Enligt hvad Bergs-Collegium i äldre, i underdånighet afgifna, Berättelser antagit, skulle kolförbrukningen vid tackjernstillverkningen i Riket för omkring 40 år sedan kunnat i medeltal beräknas till ett belopp motsvarande minst 4.37 tunnor pr centner. Omkring ett årtionde derefter anföres såsom ett exempel på en synnerligen låg förbrukning, att ett belopp, motsvarande 2.15 tunnor pr centner, i undantagsfall åtgått, under det inom samma ort, der samma malmer användes, förbrukningen vid andra verkstäder uppgifvits till 3.50 à 2.84 tunnor pr centner. Efter åter något mera än ett årtionde beräknar samma Collegium förbrukningen i allmänhet uppgå till ett belopp motsvarande något mindre än 2.19 tunnor pr centner inom de egentliga, med rikare och mera lättsmälta malmer försedda Bergslagerna. Och vid medlet af 1850-talet antages den vanliga kolåtgången, med begagnande af de allmännare malmerna, hafva motsvarat 2.19 à 1.75 tunnor pr centner, under det de uppgifna beloppen härutinnan vexlade, för de norra Länen emellan 3.84 à 3.67 och 2.10 à 1.90 tunnor pr centner, samt för de medlersta delarna af Riket emellan 2.52 à 2.42 och 1.59 à 1.58 och till och med i ett fall nedgått till 1.37 tunnor pr centner. I fråga om nuvarande förhållanden härutinnan, finnes, på grund af blåsningjournalerna eller i öfrigt meddelade uppgifter, för ett jämförelsevis större antal verkstäder kolförbrukningen under året upptagen inom de nordligaste Länen till 2.05 à 2.19 och i ett fall till 3.99 tunnor, inom Gefleborgs Län till 1.49 à 2.36 och i ett fall till 2.89 tunnor, inom Upsala och Stockholms Län till 1.42 à 1.99 tunnor, inom Kopparbergs Län, hvarest uppgifterna afse 35 masugnar, till 1.34 à 2.23 tunnor, dervid dock de uppgifna beloppen för 14 verkstäder understiga 1.80 tunnor och endast för 7 verkstäder uppgå till eller öfverstiga 2 tunnor; inom Vestmanlands Län till 1.49 à 1.96 tunnor; inom den del af Örebro Län, som utgör 5:te Bergmästaredistriktet, till 1.49 à 2.20 tunnor, och inom Vermlands Län vid 3 masugnar, vid hvilka kolförbrukningen förmåles vara den lägsta inom orten för året uppgifna, till 1.56 à 1.62 tunnor, allt pr centner. Den högsta för något verk uppgifna kolförbrukningen för året utgör sålunda 3.99 tunnor och den lägsta 1.34 tunnor pr centner. Det förra af dessa förhållanden är uppgifvet för den inom Norrbottens Län begagnade masugnen, vid hvilken blåsningen dock förmåles hafva egt rum under särskildt ogynnsamma omständigheter, och det senare för Långshyttan i Kopparbergs Län, vid hvilken jemväl, enligt hvad ofvan blifvit omförmäldt, den största tillverkningen i Riket egt rum. I fråga om ett medeltal för förbrukningen inom Riket i dess helhet, måste, såsom lätt inses, uppställandet af ett sådant, utan tillgång åtminstone till ett öfvervägande antal af de vid verkstäderna förda blåsningjournalerna, alltid bero på en blott sannolikhetsberäkning, helst, såsom känt är, en mängd omständigheter äfven utom malmsorternas skiljaktighet derpå inverka; men skulle ett medeltal härutinnan angifvas, så torde, för så vidt tillgängliga uppgifter gifva vid handen och

med hänsyn till tillverkningsbeloppen vid de verkstäder dessa uppgifter afse, medelförbrukningen i förevarande fall kunna approximativt beräknas till omkring 1.90 à 2 tunnor pr centner.

Genom Kammar-Collegii, Stats-Kontorets och Commerce-Collegii Kungörelse den 3 September sistlidna år hafva lösungsprisen för tiondetackjernet för samma år varit sålunda bestämda:

	För Centnern. R:dr öre.
I Philipstads Östra Bergslag i Vermlands Län	2: 75.
» Philipstads Norra och Vestra Bergslager i nämnda Län.....	2: 35.
» Lerbäcks Bergslag i Örebro Län	2: 75.
» Carlskoga Bergslag i d:o	2: 65.
» Lekebergs Bergslag i d:o	2: 60.
» Nora Bergslag i d:o	2: 50.
» Lindes Bergslag i d:o	2: 35.
» Hjulsjö och Nya Kopparbergs Bergslager i Örebro Län	2: 15.
» Tabergs Bergslag i Jönköpings Län	2: 60.
» Norbergs och Skinnskattebergs Bergslager i Vestmanlands Län.....	2: 45.
» öfrige orter der tiondetackjern ännu utgöres	2: 25.

Utförseln af tackjern har enligt Tullverkets räkenskaper uppgått:

under året 1866 till	356,750	centner
» » 1865 »	376,633	»
» » 1864 »	403,157	»
» » 1863 »	235,749	»
» » 1862 »	373,346	»
eller i medeltal för åren 1862—66 till	349,127	»
samt under perioden 1857—61, i årligt medeltal, till	195,316	»
» » 1852—56 » » »	43,266	»
» » 1847—51 » » »	4,326	»
» » 1842—46 » » »	19,788	»
» » 1837—41 » » »	23,820	»
samt		
» » 1833—36 » » »	22,914	»
och		
» » 1833—37 » » »	23,123	»

c) Gjutgodstillverkningen.

Såsom redan blifvit i underdånighet omfördt och tabellen Lit. B utvisar, har vid masugnarna under året gjutgods omedelbarligen åstadkommit till ett sammanräknadt belopp af 129,087 centner 21 ø. Vid de egentliga gjuterierna åter har, genom tackjerns omsmältning, gjutgods blifvit till nedannämnda belopp tillverkad:

	Centner.	ø.
Norrbottens Län: Piteå Socken	500.	—
» » Rosfors		
Vesterbottens Län: Bygdeå Socken.....	1,124.	38.
» » Robertsfors		
Vesternorrlands Län: Långsele Socken.....	195.	82.
» » Forsse		
» » Skön Socken	2,500.	—
» » Mohög.....		
	<u>2,695.</u>	<u>82.</u>

			Centner.	℔.
Jemtlands Län:	Offerdals Socken	Rönnefors	193.	55.
Gefleborgs Län:	Gefle stad	Gefle	4,400.	—
»	» Söderhamns Stads område	Vändninge	1,170.	—
»	» Vahlbo Socken	Forsbacka	4,091.	—
»	» Thorsåkers Socken	Hofors	6,058.	10.
Stockholms Län:	Tveta Socken	Bränninge	3,600.	—
Stockholms Stad		Bergsund	9,898.	—
Kopparbergs Län:	Ore Socken	Furudal	2,409.	58.
»	» Näs Socken	Lindesnäs	786.	83.
»	» Garpenbergs Socken	Dormsjö	4,273.	91.
»	» Grytnäs Socken	Avesta	197.	65.
»	» Norrbärkes Socken	Morgården	5,339.	52.
Vestmanlands Län:	Arboga Gjuteri		14,678.	55.
»	» Köpings Gjuteri		5,340.	—
Örebro Län:	Askers Socken	Brefven	4,365.	86.
Skaraborgs Län:	Udenäs Socken	Forsvik	5,173.	05.
Vermlands Län:	Brunskogs Socken	Brunsbjergsverken	888.	70.
»	» Eda Socken	Charlottenberg	2,876.	65.
»	» Gunnarskogs Socken	Lyred	207.	95.
»	» Elfsbacka Socken	Elfsbacka	839.	79.
»	» Rämens Socken	Lesjöfors	1,758.	—
»	» Trankils Socken	Lennartsfors	903.	46.
»	» Stafnäs Socken	Stömned	1,770.	98.
Elfsborgs Län:	Steneby Socken	Billingsfors	774.	09.
»	» Bäcke Socken	Bäckefors	782.	82.
»	» Ödeborgs Socken	Rådanevors	2,074.	60.
Göteborgs och Bohus Län:	Göteborgs Stad	Keillers Fabrik	13,087.	86.
»	» » » Partille Socken	Jonsered	1,540.	—
Södermanlands Län:	Lilla Mällösa Socken	Hellefors	5,343.	06.
»	» Kihla Socken	Stafsjö	1,340.	10.
»	» Tunabergs Socken	Näfveqvarn	7,180.	62.
»	» Åkers Socken	Åker	8,242.	—
»	» Nyköpings Stad	Nyköpings Gjuteri	1,404.	90.
Östergötlands Län:	Risinge Socken	Finspång	10,820.	46.
»	» Motala Socken	Motala	10,498.	90.
Calmar Län:	Calmar Stad	Calmar	733.	—
»	» Lofta Socken	Öfverrum	4,700.	35.
»	» Hallingsbergs Socken	Ankarsrum	7,359.	79.
»	» Gärdserums Socken	Forseström	2,370.	—
»	» Wimmerby Socken	Storebro	4,605.	20.

				Centner.	g.
Calmar	Län: Ljungby Socken	Fredriksström	1,006.	15.	
»	» Molilla Socken	Rosenfors	800.	—	
»	» Döderhults Socken	Oskarshamn	1,710.	31.	23,284. 80.
Jönköpings	Län: Ingatorps Socken	Bruzaholm	2,957.	69.	
»	» Kåreda Socken	Åminne	1,637.	39.	
»	» Gnosjö Socken	Häryd	1,215.	—	5,810. 08.
Kronobergs	Län: Skatelöfs Socken	Huseby	1,064.	—	
»	» Nottebäcks Socken	Klafreström	257.	—	
»	» Lenhofda Socken	Säfsjöström	778.	82.	
»	» Sandsjö Socken	Öremo	822.	81.	
»	» Moheda Socken	Torp	2,583.	—	5,505. 63.
Blekinge	Län: Lösens Socken	Lyckeby			1,190. 48.
Malmöhus	Län: Helsingborgs Gjuteri		3,567.	84.	
»	» Malmö d:o		6,470.	—	
»	» Ystads d:o		4,689.	—	14,726. 84.
Kristianstads	Län: Kristianstads d:o				3,200. —
				Summa 202,348. 57.	

Tillverkningen af gjutgods genom omsmältning af tackjern har under nedanstående år och perioder uppgått till följande belopp, nemligen:

År 1865 till	196,915.12	centner.
» 1864 »	194,991.48	»
» 1863 »	192,656.60	»
» 1862 »	172,012.30	»
samt		
Åren 1862—66, i årligt medeltal, till	191,784.81	»
» 1857—61, » » »	145,188.49	»
» 1852—56, » » »	119,216.77	»
» 1847—51, » » »	81,652.03	»
» 1842—46, » » »	45,196.35	»
» 1837—41, » » »	37,147.44	»
» 1833—36, » » »	23,265.05	»
och		
» 1833—37, » » »	25,568.91	»

Från femårsperioden 1833—37 till och med femårsperioden 1862—66 har ifrågavarande tillverkning, till sammanlagdt belopp, sålunda ökats med 650.07 %, utgörande jemväl tillväxten under den senaste femårsperioden 32.09 % af beloppet under den näst föregående. Beräknadt efter hvarje begagnad verkstad, har det dervid åstadkomna tillverkningsbeloppet likväl icke undergått någon synnerlig förändring, enär antalet sådana verkstäder, hvilket ökats i nära nog samma förhållande som tillverkningen, under åren 1833—37 i medeltal utgjorde 8 stycken och under åren 1862—66, likaledes i medeltal, uppgick till 54 stycken, samt tillväxten i detta hänseende följaktligen belöper sig till endast något öfver 11 %.

d) Stångjernstillverkningen.

Under bruksåret 1866 hafva 416 stångjernsverk med 932 smälthärdar varit begagnade, samt tillverkningen derstädes uppgått till 3,923,985 centner 42 ö , eller till 4,210 centner 28 ö för hvarje härd, enligt hvad i nedanstående Tabell finnes närmare angifvet.

Lit. F. Stångjernstillverkningen, året 1866.

Län.	Obegagnade Verk.	Begagnade		Uppgifven tillverkning.		Medeltillverkning för hvarje härd.	
		Verk.	Härdar.	Centner.	ö	Centner	ö
	Antal.	Antal.	Antal.	Centner.	ö	Centner	ö
Norrbottnens	1	7	8	5,484	40	685	55
Vesterbottnens	1	6	12	48,357	72	4,021	48
Vesternorrlands	—	18	36	102,043	98	2,834	55
Jemtlands	—	2	2	1,845	1	922	50
Gefleborgs	10	52	132	481,393	52	3,646	92
Upsala	1	9	32	116,027	47	3,625	86
Stockholms	1	6	17	53,262	89	3,133	11
Kopparbergs	6	54	129	603,606	22	4,679	12
Vestmanlands	11	36	89	370,663	30	4,164	76
Örebro	16	50	111	650,919	4	5,864	14
Skaraborgs	1	9	16	55,548	59	3,471	79
Vermlands	20	75	170	860,690	11	5,062	88
Elfsborgs	3	13	24	103,939	68	4,330	82
Göteborgs och Bohus	1	1	1	316	55	316	55
Södermanlands	3	10	19	54,620	95	2,874	79
Östergötlands	3	27	62	253,864	5	4,094	58
Calmar	2	14	23	62,535	27	2,718	92
Jönköpings	3	16	29	63,717	67	2,197	16
Kronobergs	2	11	20	35,149	—	1,757	45
Hela Riket	85	416	932	3,923,985	42	4,210	28

Denna tillverkning öfverstiger den för näst föregående året med 432,045.56 centner och den årliga medeltillverkningen under de senaste fem åren med 601,957.81 centner, samt är den största som till ifrågasvarande tid under något bruksår, från och med år 1833, blifvit åstadkommen. I fråga om de särskilda delarna af Riket har sammanlagda tillverkningsbeloppet varit högst inom Vermlands Län, samt lägst inom Göteborgs och Bohus Län. Medeltillverkningen för hvarje härd, åter, har varit högst i Örebro Län och lägst i Göteborgs och Bohus Län, samt öfverstigit enahanda medeltillverkning, beräknad för Riket i dess helhet, i Örebro, Vermlands, Kopparbergs och Elfsborgs Län. Det största tillverkningsbeloppet vid ett verk har åstadkommits vid Smedjebackens valsverk i Kopparbergs Län, med 127,084.05 centner, och det minsta vid ett verk i Örebro Län, med 121.29 centner.

Sammanställas, i afseende på denna tillverkning, liksom vid fråga om malmfånget och tackjernstillverkningen egt rum, första och sista femårsperioden af tiden från och med året 1833 till och med året 1866, för hvilken tid förhållandena härutinnan särskildt för hvarje år finnas angifna i bilagda Tab. N:o II, så visar sig, att stångjerns-

tillverkningen under den förra perioden, eller för åren 1833—37, i årligt medeltal utgjorde 1,692,120.65 centner, samt under den senare perioden, eller för åren 1862—66, likaledes i årligt medeltal, uppgick till 3,322,027.61 centner; hvadan berörda tillverkning ökats med 96.32 %, så att tillverkningen under åren 1833—37 i medeltal årligen utgjorde blott 50.94 % af medeltillverkningen under åren 1862—66; varande sagda tillverkning för sistnämnda period jemväl den största, som under någon tidrymd af enahanda omfång från och med förstberörda år åstadkommits.

De Län, inom hvilka tillverkning af nu ifrågavarande slag under ofvanberörda tid, från och med året 1833 till och med året 1866, egt rum, äro till antalet 20, nemligen de 19, som å förestående tabell, Lit. F, finnas upptagna samt derjemte äfven Hallands Län. Inom sistnämnda Län har dock tillverkning idkats endast under åren 1842—44, äfvensom inom Göteborgs och Bohus Län tillverkning egt rum blott under åren 1840—45, 1847—56, 1862 och 1866, samt då jemväl endast till ringa belopp. Inom alla de öfriga här ofvan upptagna 18 Länen deremot har tillverkning af ifrågavarande slag under nämnda tid årligen fortgått.

Beräknas med afseende å hvardera af berörda 18 Län särskildt, antalet begagnade härdar, beloppet af den åstadkomna tillverkningen, dettas andel af tillverkningsbeloppet inom Riket i dess helhet, samt tillverkningen för hvarje härd, allt i årligt medeltal, under åren 1833—37 och 1862—66, äfvensom tillverkningsbeloppens ökning eller minskning från den förra perioden till och med den senare, angifven i procent af produktionen åren 1833—37, så blifva förhållandena härutinnan följande:

Lit. G.

Stångjernstillverkningen, åren 1833—37 och 1862—66.

Län.	Åren 1833—37.						Åren 1862—66.							
	Årligt medeltal af begagnade härdar.	Årlig medeltillverkning.		Medeltillverkningen i procent af medeltillverkningen inom Riket.	Medeltillverkningen för hvarje härd.		Årligt medeltal af begagnade härdar.	Årlig medeltillverkning.		Medeltillverkningen i procent af medeltillverkningen inom Riket.	Medeltillverkningen för hvarje härd.		Ökning +, eller minskning —, i medeltillverkningen från 1833—37 till och med 1862—66.	Ökning i medeltillverkningen för hvarje härd från 1833—37 till och med 1862—66.
		Centner.	℔	Procent.	Centner.	℔		Centner.	℔	Procent.	Centner.	℔	Procent.	Procent.
Norrbottnens	22.00	13,362	63	0.79	607	39	6.60	5,243	94	0.16	794	54	— 60.75	+ 30.81
Vesterbottnens	11.20	15,136	83	0.89	1,351	50	12.60	33,248	70	1.00	2,638	79	+ 119.65	+ 95.25
Vesternorrlands	55.80	85,167	77	5.08	1,526	30	38.40	87,275	22	2.68	2,272	79	+ 2.47	+ 48.91
Jemtlands	6.80	1,475	69	0.09	217	1	2.40	2,093	51	0.06	872	30	+ 41.86	+ 301.96
Gefleborgs	150.40	248,381	69	14.68	1,651	47	127.60	383,330	71	11.54	3,004	16	+ 54.33	+ 81.91
Upsala	29.00	71,525	80	4.23	2,466	41	32.00	105,795	11	3.19	3,306	10	+ 47.91	+ 34.05
Stockholms	19.00	39,690	11	2.35	2,088	95	16.40	48,564	99	1.46	2,961	28	+ 22.36	+ 41.76
Kopparbergs	163.60	217,213	50	12.84	1,327	71	131.00	547,614	—	16.48	4,180	26	+ 152.11	+ 214.85
Vestmanlands	123.00	181,507	88	10.73	1,475	67	84.20	328,629	2	9.89	3,902	96	+ 81.05	+ 164.49
Örebro	164.40	226,246	10	13.37	1,376	19	102.60	473,042	19	14.24	4,610	57	+ 109.08	+ 235.02
Skaraborgs	19.20	23,041	94	1.36	1,200	10	16.20	50,640	53	1.52	3,125	96	+ 119.77	+ 160.47
Vernlands	214.40	313,595	69	18.53	1,462	67	167.60	738,851	58	22.24	4,408	42	+ 135.80	+ 201.40
Elfsborgs	33.60	44,415	16	2.62	1,321	88	24.20	92,112	21	2.77	3,806	29	+ 107.39	+ 187.95
Göteborgs och Bohus	—	—	—	—	—	—	0.40	87	47	—	218	67	—	—
Södermanlands	49.00	56,235	12	3.32	1,147	66	21.20	46,672	46	1.41	2,201	53	— 17.00	+ 91.83
Östergötlands	73.00	82,756	75	4.89	1,133	65	59.40	225,942	—	6.80	3,803	74	+ 173.02	+ 235.53
Calmar	34.00	29,575	15	1.75	869	86	23.00	62,007	48	1.87	2,695	98	+ 109.66	+ 209.93
Jönköpings	30.80	26,869	10	1.59	872	37	28.20	56,746	71	1.71	2,012	29	+ 111.20	+ 130.67
Kronobergs	21.40	15,923	74	0.94	744	10	20.00	34,129	78	1.03	1,706	49	+ 114.33	+ 129.34
Hela Riket	1,220.60	1,692,120	65	100.00	1,386	30	914.00	3,322,027	61	100.00	3,634	60	+ 96.32	+ 162.18

Från den förra perioden till och med den senare har produktionen sålunda ökats i alla Län, utom i Norrbottens och Södermanlands, der den minskats, inom det förra med 60.75 %, och inom det senare med 17 %. Hastigare än medeltillväxten för Riket i dess helhet, hvilken, såsom nämnt blifvit, utgör 96.32 %, har produktionsökningen varit i Östergötlands Län, med 173.02 %, i Kopparbergs Län, med 152.11 %, i Vermlands Län, med 135.60 %, i Skaraborgs Län, med 119.77 %, i Vesterbottens Län, med 119.65 %, i Kronobergs Län, med 114.33 %, i Jönköpings Län, med 111.20 %, i Calmar Län, med 109.66 %, i Örebro Län, med 109.08 % och i Elfsborgs Län, med 107.39 %; hvilka samtliga Län sålunda hvar för sig under den senare perioden äfven lemnat en högre procent af tillverkningen för Riket i dess helhet, än under den förra. Af de Län, der tillverkningen är att anse såsom en för Länet eller vissa trakter deraf i allmänhet mera väsentlig handtering, är det följaktligen endast i Gefleborgs, Vestmanlands, Upsala, Vesternorrlands och Stockholms Län, äfvensom i Södermanlands Län, i den mån detta må finnas hit hänförligt, som ifrågarvarande procenttal står lägre under den senare perioden än under den förra.

I afseende på produktionens belopp, intager Vermlands Län under båda perioderna, liksom äfven under hela den emellan dem liggande tid, första rummet; hvarjemte, i fråga om ordningsföljden i öfrigt i detta hänseende, Örebro, Vestmanlands, Kronobergs, Vesterbottens, Norrbottens och Jemtlands Län, likaledes under båda perioderna innehafva samma plats i berörda följd; under det för de öfriga 11 Länen en förändring härutinnan inträdt, på sätt nedanstående uppställning utvisar, med angifvande för den senare perioden jemväl af den ordningsnummer, Länet innehaft under den förra, äfvensom af den ökning eller minskning i procenttal af tillverkningen inom Riket i dess helhet, som för Länet egt rum från den förra perioden till och med den senare, nemligen:

Åren 1833—37.		Procent af tillverkningen inom Riket i dess helhet.	Åren 1862—66.		Procent af tillverkningen inom Riket i dess helhet.	Ökning + eller minskning — i procenttal.		
1.	Vermlands	Län, med.....	18.53.	1.	(1) Vermlands	Län, med.....	22.24.	+ 3.71.
2.	Gefleborgs	»	14.68.	2.	(4) Kopparbergs	»	16.48.	+ 3.64.
3.	Örebro	»	13.37.	3.	(3) Örebro	»	14.24.	+ 0.87.
4.	Kopparbergs	»	12.84.	4.	(2) Gefleborgs	»	11.54.	— 3.14.
5.	Vestmanlands	»	10.73.	5.	(5) Vestmanlands	»	9.89.	— 0.84.
6.	Vesternorrlands	»	5.03.	6.	(7) Östergötlands	»	6.80.	+ 1.91.
7.	Östergötlands	»	4.89.	7.	(8) Upsala	»	3.19.	— 1.04.
8.	Upsala	»	4.23.	8.	(10) Elfsborgs	»	2.77.	+ 0.15.
9.	Södermanlands	»	3.32.	9.	(6) Vesternorrlands	»	2.63.	— 2.40.
10.	Elfsborgs	»	2.62.	10.	(12) Calmar	»	1.87.	+ 0.12.
11.	Stockholms	»	2.35.	11.	(13) Jönköpings	»	1.71.	+ 0.12.
12.	Calmar	»	1.75.	12.	(14) Skaraborgs	»	1.52.	+ 0.16.
13.	Jönköpings	»	1.59.	13.	(11) Stockholms	»	1.46.	— 0.89.
14.	Skaraborgs	»	1.36.	14.	(9) Södermanlands	»	1.41.	— 1.91.
15.	Kronobergs	»	0.94.	15.	(15) Kronobergs	»	1.03.	+ 0.09.
16.	Vesterbottens	»	0.89.	16.	(16) Vesterbottens	»	1.00.	+ 0.11.
17.	Norrbottens	»	0.79.	17.	(17) Norrbottens	»	0.16.	— 0.63.
18.	Jemtlands	»	0.09.	18.	(18) Jemtlands	»	0.06.	— 0.03.

Bland de i större omfattning stångjärnsproducerande Länen hafva sålunda Gefleborgs och Kopparbergs Län i berörda ordningsföljd med hvarandra utbytt plats, det förra med en minskning i procenttal af 3.14, det senare med en ökning i enahanda tal af 3.64; bestående de för öfrigt mest anmärkningsvärda skiljaktigheterna härutinnan deri, att

Vesternorrlands Län nedgått från det 6:te till det 9:de, med en minskning af 2.40, att Östergötlands Län uppgått från det 7:de till det 6:te, med en ökning af 1.91, i följd hvaraf äfven Upsala Län kommit att intaga det 7:de rummet i stället för det 8:de, ehuru med en minskning af 1.04, samt att Södermanlands Län nedgått från det 9:de till det 14:de, med en minskning af 1.91, i sagda procenttal.

I medelbeloppet af tillverkningen för hvarje härd har under nu ifrågavarande tid, från perioden 1833—37 till och med perioden 1862—66, i allmänhet en högst ansenlig tillväxt egt rum, framkallad i dubbelt mått, å ena sidan genom en betydlig minskning i antalet begagnade härdar och å andra sidan genom en ännu betydligare produktionens derunder fortgående ökning. Denna tillväxt är framstående, utom i Jemtlands Län, der den höga tillväxtssiffran i anseende till den ursprungliga tillverkningens ringhet är mindre betecknande, företrädesvis i Östergötlands, Örebro, Kopparbergs, Calmar och Vermlands Län, der den allestädes öfverstiger 200 % och, såsom inhentas vid jemförelse med Tab. Lit. F, isynnerhet i Örebro, Vermlands och Kopparbergs Län, under året 1866 än vidare betydligt ökats. För Riket i dess helhet utgör den 162.18 %, med en minskning i antalet begagnade härdar af 25.12 %, och uppgår för året 1866 till 203.71 %, under det ifrågavarande tillverkning för sistnämnda år, likaledes för Riket i dess helhet, står öfver medeltillverkningen för åren 1862—66 med 15.84 %.

Dessa förhållanden af en så beskaffad tillväxt, till hvilka orsakerna äro att söka ej mindre i en förändrad, med produktionens sanna natur och behof mera öfverensstämmande lagstiftning härutinnan, än ock i väsentligt förbättrade tillverkningsmetoder och dessas användande i större skala genom en produktionsförmågans koncentrerung, hantya derpå, att näringen inom detta område, liksom förut visat sig i fråga om tackjernsberedningen, mer och mer gestaltar sig till fabriks-handtering, med åstadkommande vid färre verkstäder af en större tillverkning, än som tillföre kunnat åvägbringas, då den, under särskilda företrädesrättigheter och särskilda inskränkningar, allmännare än nu bedrefs i mindre omfattning på ett jemförelsevis stort antal ställen och med delade, för att icke säga splittrade, krafter.

Den af ålder begagnade Tysksmidemetoden, med eller utan senare tiders förbättringar, såsom varmluftsapparater och tjenligare blåsverk, m. m., eger visserligen inom landet, särdeles i vissa trakter, ännu en jemförelsevis ej ringa användning, men utbytes, der sådant ej redan skett, allt mer och mer mot andra, efter tidens fordringar och afsättningens kraf i allmänhet mera lämpade jernberedningssätt. Förändringarna härutinnan kunna anses hafva tagit sin början egentligen med året 1833, då, bland annat, Lancashire-smidet här först infördes, och hafva sedan dess i flerehanda riktningar, isynnerhet på de senaste tiderna, såsom nyss nämndes, vunnit en allt vidsträcktare utbredning. Till huru stort antal de under bruksåret begagnade 932 härdarne varit inrättade för den ena eller andra tillverkningsmetoden kan dock, i brist af erforderliga uppgifter härom från de flesta delarna af Riket, nu icke angifvas, liksom icke heller, likaledes i brist af uppgifter, något medeltal nu kan uppställas för förbrukningen i allmänhet, eller för vissa tillverkningsmetoder, af brännmaterial; under det likväl otvifvelaktigt är, att på det hela en högst betydlig besparing i detta hänseende mot förr inträdt, och än vidare är att motse, i följd af de oafåtliga bemödanden, vetenskap och erfarenhet i förening äfven åt denna viktiga sak alltjemnt egna.

Endast från tre Bergmästaredistrikt hafva några meddelanden i nyssberörda afseenden för året ingått, nemligen från 1:sta 2:dra och 5:te. Enligt dessa meddelanden, äro använda: inom Norrbottens och Vesterbottens Län, af 20 härdar, 3 för Lancashire-, 11 för Franche-Comté- och 6 för Tysksmide; inom Vesternorrlands Län, af 36 härdar, 7 för Franche-Comté- och 29 för Tysksmide, med en kolåtgång för Franche-Comté-härdarna af 3.44 till 5 tunnor och för Tysksmideshärdarna af 4.07 till 6 tunnor per centner stångjern; inom Jemtlands Län, af 2 härdar, den ena för Franche-Comté- och den andra för Tysksmide, med en kolåtgång vid den förra af 6.85 och vid den senare af 6.01 tunnor per centner stångjern; samt inom den del af Örebro Län, som utgör 5:te Bergmästaredistriktet, af 49 härdar, 15 för Lancashire-, 27 för Franche-Comté- och 7 för Tysksmide, varande inom detta distrikt kolförbrukningen beräknad:

för Lancashire-härdarna, med en medeltillverkning af.....	9,451.78	centner,	till 2.44	tunnor,
» Franche-Comté- » » » »	4,143.23	»	» 2.56	»
» Tysksmidens- » » » »	3,418.68	»	» 3.74	»

per centner »smidbart jern»; och hafva, jenväl enligt uppgift, för tillverkningen inom detta distrikt af sådant jern, uppgående till 277,574.84 centner, deraf 232,969.10 centner stångjern, användts 693,202 tunnor kol, eller i medeltal 2.50 tunnor per centner smidbart jern. Enligt tio år förut meddelade uppgifter deremot, beräknades kolförbrukningen då inom sistnämnda distrikt öfverhufvud till 3.97 tunnor per centner stångjern.

Slutligen torde ock böra omförmälas ett förhållande, som synes alltmera vinna insteg, och hvilket är att betrakta såsom en begynnelse till en arbetsfördelning i stort vid denna gren af jernhandteringen, bestående deri, att vissa verk användas uteslutande, eller i betydligare omfattning, för tillverkandet af smältstycken, hvilka sedan, der de ej disponeras direkt för export, hufvudsakligen vid andra, med valsverk försedda, verkstäder vällas och utarbetas; och ensamt inom tre Län är för året särskildt uppgifven en tillverkning af sådana smältstycken, uppgående till 401,627.52 centner, nemligen inom Gefleborgs Län till 96,662.74, inom Kopparbergs Län till 293,002.80 och inom Vestmanlands Län till 11,961.98 centner.

Under nedanstående perioder, bland hvilka för jemförelse äfven blifvit upptagen den redan omförmälda sist förflutna femårsperioden, har, i enlighet med hvad i bilagda Tab. N:o II särskildt för hvarje år finnes angifvet, tillverkningen af stångjern i årligt medeltal uppgått till följande belopp, nemligen:

Åren 1862—66.....	3,322,027.61	centner,
» 1857—61.....	3,037,051.38	»
» 1852—56.....	2,605,123.84	»
» 1847—51.....	2,286,228.74	»
» 1842—46.....	2,018,309.57	»
» 1837—41.....	1,974,268.41	»
samt		
» 1833—36.....	1,656,596.41	»

e) Jernmanufaktur- och Ståltillverkningen.

Såsom nedanstående Tabell närmare utvisar, hafva för tillverkning af stål och jernmanufaktur under bruksåret 1866 varit begagnade 306 verk, samt den vid dem åstadkomna tillverkningen af nämnda slag uppgått till ett sammanräknadt belopp af 549,352 centner 93 ø.

Lit. H.

Jernmanufaktur- och Ståltillverkningen, året 1866.

Län.	Begagnade Verk.	U p p g i f v e n t i l l v e r k n i n g .											
		Stål.		Plåtar.		Spik.		Redskapsmide.		Diverse annan manufaktur.		Summa.	
		Antal.	Centner.	ø	Centner.	ø	Centner.	ø	Centner.	ø	Centner.	ø	Centner.
Norrbottens	6	—	—	—	—	1,063	53	271	22	536	38	1,871	13
Vesterbottens	4	—	—	—	—	922	92	254	50	1,357	53	2,534	95
Vesternorrlands	13	437	31	—	—	3,998	94	425	23	7,093	17	11,954	65
Jemtlands	2	—	—	—	—	—	—	—	—	419	54	419	54
Gefleborgs	19	47,713	58	—	—	4,547	98	330	6	267	34	52,858	96
Upsala	5	1,804	3	—	—	48	47	—	—	614	94	2,467	44
Stockholms	3	628	11	8,900	—	823	24	563	55	64	11	10,979	1
Kopparbergs	27	8,751	72	20,825	82	12,335	33	3,636	7	7,714	2	53,262	96
Vestmanlands	10	2,935	60	17,085	5	3,030	18	855	72	8,640	21	32,546	76
Örebro	27	10,836	50	1,642	26	8,257	31	106	41	29,711	10	50,553	58
Skaraborgs	6	—	—	—	—	3,251	1	1,036	49	2,382	72	6,670	22
Vermlands	59	15,769	18	—	—	40,093	62	3,079	85	18,289	6	77,231	71
Elfsborgs	15	3,482	5	—	—	8,761	11	960	—	5,297	77	18,500	93
Göteborgs och Bohus	3	—	—	—	—	1,510	10	6,744	46	281	6	8,535	62
Södermanlands	11	—	—	8,558	1	7,994	87	807	56	3,812	84	21,173	28
Östergötlands	33	2,127	73	48,563	29	26,239	45	1,159	29	34,775	17	112,864	93
Calmar	19	—	—	—	—	10,542	43	1,307	62	28,664	85	40,514	90
Jönköpings	18	—	—	6	5	5,234	9	2,056	33	2,475	8	9,771	55
Kronobergs	22	—	—	—	—	6,080	38	246	4	4,122	74	10,449	16
Hallands	1	—	—	—	—	—	—	—	—	80	—	80	—
Blekinge	3	—	—	10,000	—	13,800	—	—	—	311	65	24,111	65
Summa	306	94,485	81	115,580	48	158,534	96	23,840	40	156,911	28	549,352	93

I den här upptagna ståltillverkningen äro inberäknade nedannämnda, genom Bessemers metod åstadkomna, dit hörande tillverkningar, nemligen:

Vid Sandviken i Gefleborgs Län	19,689	ctr	42 ø
» Edsken i samma Län	7,143	»	20 »
» Lenna i Stockholms Län	628	»	11 »
» Siljansfors i Kopparbergs Län	6,029	»	65 »
» Carlsdal i Örebro Län	2,969	»	88 »
Summa	36,460	»	26 »

Det sammanlagda beloppet af ofvan uppgifna jernmanufaktur- och ståltillverkning understiger beloppet af enahanda tillverkning för nästföregående året, med 90,376.38 centner, äfvensom tillverkningarna för åren 1864, med 93,967.58 centner, 1861 med 20,490.55 centner och 1860 med 20,580.83 centner, men är med dessa undantag större än enahanda tillverkning för något år från och med året 1833.

Det största tillverkningsbeloppet under året har åstadkommits inom Östergötlands Län med 112,864.93 centner och det minsta inom Hallands Län, med 80 centner. I fråga om de olika slagen af hithörande fabrikat, är det producerade beloppet: af stål, som tillverkats inom 10 af de å Tabellen Lit. H upptagna 21 Länen, störst inom Gefleborgs Län, med 47,713.58 centner, deraf 26,832.62 centner Bessemersstål, och minst inom Vesternorrlands Län, med 437.31 centner; af plåtar, som tillverkats inom 8 Län, störst inom Östergötlands, med 48,563.29 centner, och minst inom Jönköpings, med 6 centner; af spik, deraf tillverkning egt rum inom 19 Län, störst inom Vermlands, med 40,093.62 centner och minst inom Upsala Län, med 48.47 centner; af redskapssmide, som tillverkats inom 17 Län, störst inom Göteborgs och Bohus, med 6,744.46 centner, och minst inom Örebro Län, med 106.41 centner; samt af diverse annan manufaktur, deraf tillverkning åstadkommits inom alla Länen, störst inom Östergötlands, med 34,775.17 centner, och minst inom Stockholms Län, med 64.11 centner.

Jemföras, i afseende på denna tillverkning, liksom vid fråga om brytningen och uppfordringen af bergmalm samt tillverkningen af tackjern och stångjern egt rum, första och sista femårsperioden af tiden från och med året 1833 till och med året 1866, för hvilken tid förhållandena äfven härutinnan särskildt för hvarje år finnas angifna i bilagda Tab. N:o II, så visar sig, att jernmanufaktur- och ståltillverkningen under den förra, eller för åren 1833—37, i årligt medeltal utgjorde 176,699.90 centner, samt under den senare, eller för åren 1862—66, likaledes i årligt medeltal uppgått till 583,194.56 centner; hvadan berörda tillverkning ökats med 230.05 %, så att tillverkningen under åren 1833—37 i medeltal årligen utgjorde blott 30.30 % af medeltillverkningen under åren 1862—66; varande sagda tillverkning för sistnämnda period, hvilken öfverstiger den för året 1866 med 33,841.63 centner, jemväl den största, som under någon tidrymd af enahanda omfång från och med året 1833 blifvit åstadkommen.

De delar af Riket, der tillverkning af nu ifrågavarande slag under ofvanberörda tid, från och med året 1833 till och med året 1866, egt rum, äro jemte de i Tab. Lit. H upptagna 21 Länen äfven Malmöhus Län och Stockholms stad. Inom sistberörda Län har dock tillverkning af hithörande beskaffenhet idkats endast under åren 1861—63, och inom Stockholms stad blott under året 1861. Beträffande åter de i nyssnämnda Tabell uppförda Länen, har här afsedd tillverkning förekommit inom Göteborgs och Bohus Län blott under åren 1837—66, inom Hallands Län blott under åren 1842—44 och 1856—66, samt inom Blekinge Län endast under åren 1855—66; hvaremot sådan tillverkning inom alla de öfriga här ofvan upptagna 18 Länen under ifrågavarande tid årligen fortgått.

Beräknas, med afseende å hvardera af nämnda Län särskildt, beloppet af den åstadkomna tillverkningen samt dettas andel af tillverkningsbeloppet inom Riket i dess helhet, bådadera i årligt medeltal, under åren 1833—37, i den mån tillverkning då inom Länet egt rum, samt under åren 1862—66, äfvensom, i fråga om de Län, der tillverkning under båda perioderna i nämnvärd omfattning idkats, förstnämnda belopps ökning eller minskning från den förra perioden till och med den senare, angifven i procent af medelproduktionen under åren 1833—37, så blifva förhållandena härutinnan följande:

Lit. I. *Jernmanufaktur- och Ståltillverkningen, åren 1833—1837 samt 1862—1866.*

Län.	Åren 1833—37.			Åren 1862—66.			
	Årlig medeltillverkning.	Medeltillverkningen i procent af medeltillverkningen inom Riket.		Årlig medeltillverkning.	Medeltillverkningen i procent af medeltillverkningen inom Riket.		Tillväxt i medeltillverkningen från 1833—37 till och med 1862—66.
	Centner.	℔	Procent.	Centner.	℔	Procent.	Procent.
Norrbottnens.....	745	57	0.42	1,687	4	0.29	126.28
Vesterbottnens.....	1,691	83	0.96	2,534	96	0.43	49.84
Vesternorrlands.....	5,730	60	3.24	11,602	47	1.99	102.47
Jemtlands.....	239	95	0.14	517	19	0.09	115.54
Gefleborgs.....	4,258	23	2.41	69,910	28	11.99	1,541.77
Upsala.....	3,023	30	1.71	3,649	21	0.63	20.70
Stockholms.....	5,287	74	2.99	9,476	75	1.63	79.22
Kopparbergs.....	22,047	60	12.48	59,648	19	10.23	170.54
Vestmanlands.....	10,335	12	5.85	42,930	78	7.36	315.39
Örebro.....	29,431	61	16.66	54,372	93	9.32	84.74
Skaraborgs.....	2,759	99	1.56	6,732	3	1.15	143.92
Vermlands.....	28,579	81	16.17	86,217	46	14.78	201.67
Elfsborgs.....	14,038	10	7.95	22,513	55	3.86	60.30
Göteborgs och Bohus.....	6	20	—	7,525	55	1.29	—
Södermanlands.....	18,366	77	10.39	37,789	88	6.48	105.75
Östergötlands.....	16,144	52	9.14	91,592	4	15.71	467.33
Calmar.....	2,793	54	1.58	35,515	7	6.09	1,171.33
Jönköpings.....	6,349	93	3.59	9,083	63	1.56	43.05
Kronobergs.....	4,869	49	2.76	9,924	88	1.70	103.82
Hallands.....	—	—	—	88	86	0.01	—
Blekinge.....	—	—	—	19,574	40	3.36	—
Malmöhus.....	—	—	—	307	41	0.05	—
Hela Riket.....	176,699	90	100.00	583,194	56	100.00	230.05

På sätt af dessa förhållanden framgår och redan blifvit omförmäldt, har produktionen från den förra perioden till och med den senare ökat i alla Län, hvilka utgöra föremål för jemförelse härutinnan. Hastigare än medeltillväxten för Riket i dess helhet, hvilken, såsom jemväl blifvit omförmäldt, utgör 230.05 %, har dock produktionsökningen varit endast i 4 Län, nemligen i Gefleborgs, med 1,541.77 %, i Calmar Län, med 1,171.33 %, i Östergötlands Län, med 467.33 % och i Vestmanlands Län, 315.39 %; hvilka 4 Län sålunda ock äro de enda, som under den senare perioden lemnat en högre procent af tillverkningen inom Riket i dess helhet än under den förra. Den högsta tillväxten visar sig hafva egt rum i Gefleborgs Län; och beror denna tillväxt hufvudsakligen på den inom Länet under senare åren idkade tillverkning af stål, förnämligast Bessemersstål, hvilken sistnämnda tillverkning derstädes året 1865 uppgick till 100,465.85 centner, och under åren 1862—66 i årligt medeltal utgjort 47,973.91 centner. Inom Östergötlands Län, åter, har tillverkningen af plåtar ingått såsom en betydligare andel i produktionen, i det denna tillverkning, som året 1865 utgjorde 62,490.37 centner, under åren 1862—66 i årligt medeltal belöpt sig till 37,618.78 centner.

I hvad angår omfattningen af de åstadkomna produktionsbeloppen i deras helhet, så är ordningsföljden härutinnan Länen emellan under de tvänne perioderna olika för alla Län, utom för Vermlands, som under båda intager det 2:dra rummet. Såsom de anmärkningsvärdaste förändringarna i detta afseende förekommer, att Örebro Län, som under åren

1833—37 innehade 1:sta rummet, nedgått till det 5:te, under det Östergötlands Län uppgått från 5:te till 1:sta rummet; att Gefleborgs Län uppgått från det 12:te rummet till det 3:dje; att Södermanlands Län nedgått från det 4:de till det 7:de rummet; att Elfsborgs Län likaledes nedgått från det 6:te till det 9:de; att Calmar Län uppgått från det 14:de till det 8:de, samt slutligen att Blekinge Län, der tillverkning af här ifrågavarande slag ej idkades under den förra perioden, under den senare i sådant afseende intager det 10:de rummet; varande i öfrigt ordningen härutinnan samtliga de hithörande Länen emellan för båda perioderna här nedan angifven, med utsättande, der tillverkning und båda perioderna egt rum, för den senare perioden jemväl af den ordningsnummer, Länet innehåft under den förra, äfvensom af den ökning eller minskning i procenttal af tillverkningen inom Riket i dess helhet, som för Länet inträdt från den förra perioden till och med den senare, nemligen:

Åren 1833—37.		Procent af till- verkningen inom Riket i dess helhet.	Åren 1862—66.		Procent af till- verkningen inom Riket i dess helhet.	Ökning + eller minsk- ning—i pro- centtal.
1.	Örebro Län, med.....	16.66.	1.	(5) Östergötlands Län, med.....	15.71.	+ 6.57.
2.	Vermlands » »	16.17.	2.	(2) Vermlands » »	14.78.	— 1.39.
3.	Kopparbergs » »	12.48.	3.	(12) Gefleborgs » »	11.99.	+ 9.58.
4.	Södermanlands » »	10.39.	4.	(3) Kopparbergs » »	10.23.	— 2.25.
5.	Östergötlands » »	9.14.	5.	(1) Örebro » »	9.32.	— 7.34.
6.	Elfsborgs » »	7.95.	6.	(7) Vestmanlands » »	7.36.	+ 1.51.
7.	Vestmanlands » »	5.85.	7.	(4) Södermanlands » »	6.48.	— 3.91.
8.	Jönköpings » »	3.59.	8.	(14) Calmar » »	6.09.	+ 4.51.
9.	Vesternorrlands » »	3.24.	9.	(6) Elfsborgs » »	3.86.	— 4.09.
10.	Stockholms » »	2.99.	10.	— Blekinge » »	3.36.	—
11.	Kronobergs » »	2.76.	11.	(9) Westernorrlands » »	1.99.	— 1.25.
12.	Gefleborgs » »	2.41.	12.	(11) Kronobergs » »	1.70.	— 1.06.
13.	Upsala » »	1.71.	13.	(10) Stockholms » »	1.63.	— 1.36.
14.	Calmar » »	1.58.	14.	(8) Jönköpings » »	1.56.	— 2.03.
15.	Skaraborgs » »	1.56.	15.	— Göteborgs » »	1.29.	—
16.	Vesterbottens » »	0.96.	16.	(15) Skaraborgs » »	1.15.	— 0.41.
17.	Norrbottens » »	0.42.	17.	(13) Upsala » »	0.63.	— 1.08.
18.	Jemtlands » »	0.14.	18.	(16) Vesterbottens » »	0.43.	— 0.53.
			19.	(17) Norrbottens » »	0.29.	— 0.13.
			20.	(18) Jemtlands » »	0.09.	— 0.05.
			21.	— Malmöhus » »	0.05.	—
			22.	— Hallands » »	0.01.	—

Under nedanstående perioder, bland hvilka för jemförelse äfven blifvit upptagen den redan omförmälda sist förflutna femårsperioden, har, i enlighet med hvad i bilagda Tab. N:o II särskildt för hvarje år finnes angifvet, tillverkningen af jernmanufaktur och stål i årligt medeltal uppgått till följande belopp, nemligen:

Åren 1862—66.....	583,194.56	centner.
» 1857—61.....	501,889.59	»
» 1852—56.....	352,255.55	»
» 1847—51.....	282,924.93	»

Åren 1842—46.....	258,387.71 centner.
» 1837—41.....	217,956.64 »
samt	
» 1833—36.....	179,657.87 »

Sammanställas nu, för ernående af en öfversigt, till art och omfattning, öfver den till jernhandteringen hörande produktion, som inom de särskilda Länen under åren 1833—37 och 1862—66 åstadkommits, samt öfver berörda Läns här af beroende olika vigt, i ena eller andra afseendet, för sagda handtering, de resultat, hvilka här ofvan blifvit i dessa delar i underdånighet framlagda, så befinnas, med produktionsbeloppen för hvarje Län angifna i procent af medelproduktionen för Riket i dess helhet, förhållandena härutinnan hafva varit följande, nemligen:

Lit. K. Öfversigt öfver produktionen inom jernhandteringen, beräknad för Län, under åren 1833—37 samt 1862—66.

Län.	Åren 1833—37.				Åren 1862—66.			
	Medelproduktion i procent af medelproduktionen inom Riket.				Medelproduktion i procent af medelproduktionen inom Riket.			
	Bergmalm.	Tackjern.	Stångjern.	Jernmanufaktur och Stål.	Bergmalm.	Tackjern.	Stångjern.	Jernmanufaktur och Stål.
	Procent.	Procent.	Procent.	Procent.	Procent.	Procent.	Procent.	Procent.
Norrbottnens	0.87	0.89	0.79	0.42	0.23	0.14	0.16	0.29
Vesterbottnens	0.13	0.53	0.89	0.96	—	0.81	1.00	0.43
Vesternorrlands	0.23	2.17	5.03	3.24	—	1.60	2.63	1.99
Jemtlands	0.17	0.08	0.09	0.14	0.02	0.05	0.06	0.09
Gefleborgs	1.73	11.81	14.68	2.41	2.42	10.21	11.54	11.99
Upsala.....	8.79	4.17	4.23	1.71	6.14	2.38	3.19	0.63
Stockholms	7.62	1.60	2.35	2.99	4.26	0.76	1.46	1.63
Kopparbergs	29.04	24.41	12.84	12.48	26.62	23.81	16.48	10.23
Vestmanlands	9.39	5.88	10.73	5.85	12.55	7.06	9.89	7.36
Örebro	19.88	28.32	13.37	16.66	23.24	27.92	14.24	9.32
Skaraborgs	—	0.08	1.36	1.56	—	0.45	1.52	1.15
Vermlands	13.08	11.85	18.53	16.17	18.67	16.35	22.24	14.78
Elfsborgs	0.04	0.26	2.62	7.95	—	0.20	2.77	3.86
Göteborgs och Bohus...	—	—	—	—	—	—	—	1.29
Södermanlands	2.80	1.98	3.32	10.39	2.34	1.95	1.41	6.48
Östergötlands	1.38	1.25	4.89	9.14	0.95	1.94	6.80	15.71
Calmar	0.55	1.49	1.75	1.58	0.33	1.84	1.87	6.09
Jönköpings	4.29	2.18	1.59	3.59	2.20	1.85	1.71	1.56
Kronobergs	0.01	1.05	0.94	2.76	0.02	0.68	1.03	1.70
Hallands.....	—	—	—	—	—	—	—	0.01
Blekinge	—	—	—	—	—	—	—	3.36
Malmöhus	—	—	—	—	—	—	—	0.05
Kristianstads	—	—	—	—	0.01	—	—	—
Hela Riket	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Dessa procenttal äro företrädesvis egnade att visa, icke blott skiljaktigheterna de olika Länen emellan, i fråga om produktionens omfång inom det ena eller andra området af jernhandteringen, i förhållande till den motsvarande produktionen inom Riket i dess helhet, utan äfven olikheterna härutinnan emellan de särskilda produktionsfälten inom

samma Län. Men i sammanhang med denna senare uppgift kunna de jemväl, med behörig varsamhet använda, tjena till ledning för ett approximativt bedömande af Länets ställning, särskildt beträffande malm, tackjern och stångjern, i afseende på tillgång å hithörande råvara och beredningsämne för den förädlingshandtering, som inom Länet idkats, samt huruvida Länet genom egen produktion egt tillräckligt förråd, eller öfverskott, af dessa artiklar, eller behöft af dem hemta större eller mindre belopp från andra håll, och dymedelst jemväl häntyda på den samfärdsel, som, af tillfälle att afyttra eller behof att köpa hithörande effekter, vederbörande Län emellan betingas.

I fråga om vissa Län äro äfven i dessa senare hänseenden förhållandena så ögonskenliga, att en jemförelsevis bestämd slutsats härutinnan kan omedelbarligen dragas ur berörda tal. Så framgår ur dem såsom afgjort, exempelvis: för Vesternorrlands Län, att, äfven under den förra perioden, då malmbrytning der egde rum, malmfånget icke varit tillräckligt för producerandet af det inom Länet tillverkade tackjern, liksom att det derstädes tillverkade belopp stångjern icke kunnat åstadkommas ensamt af det inom Länet producerade tackjernet; för Gefleborgs Län, att största delen af det tackjern, som der blifvit beredt, tillverkats af malm, kommen från annat eller andra Län; för Upsala och Stockholms Län, att den der upphemtade malmen icke till hela sitt belopp blifvit inom Länet för tackjernstillverkning använd; äfvensom att, åtminstone inom det senare Länet, det derstädes tillverkade tackjernet icke varit tillräckligt för den inom Länet åstadkomna stångjernstillverkningen; för Kopparbergs Län att, isynnerhet under förra perioden, en ej ringa del af den der upphemtade malmen och en högst betydlig andel af det der tillverkade tackjernet icke inom Länet blifvit förbrukade; för Vestmanlands Län, att malmfånget der varit större, än att det åtgått för tackjernerberedningen, liksom att denna senare, isynnerhet under den förra perioden, varit otillräcklig för den tillverkning af stångjern, som inom Länet egt rum; för Örebro Län, att tackjernstillverkningen, isynnerhet under förra perioden, med ett ej ringa belopp öfverstigit malmtillgången inom Länet äfvensom högst betydligt öfverskjutit behofvet för den åstadkomna stångjernstillverkningen; för Vermlands, Elfsborgs och Östergötlands Län, att stångjernerproduktionen vida öfverstigit det belopp, som af det inom Länet tillverkade tackjern kunnat åstadkommas; och för Södermanlands Län, att tackjernerproduktionen under den förra perioden varit otillräcklig för stångjernerproduktionen, men att under den senare perioden skilnaden härutinnan genom minskning i sistberörda produktion blifvit utjennad.

I afseende åter på åtskilliga andra Län, der skiljaktigheterna äro mindre i ögonen fallande, möta stundom större svårigheter att på denna väg, äfven med återgående till de här ofvan angifna produktionsbelopp, som af dessa procenttal representeras, kunna för alla händelser bestämdt bedöma förhållandet emellan tillgångarna och förbrukningsbehofven, helst därför erfordrades, bland annat, så noggrannt fastställda medeltal för malmens jernhalt äfvensom för afbränningen vid tackjernets förarbetande till smidbart jern, att de, hvilket nu icke är fallet, kunde användas för att med full säkerhet och nog ringa afvikelse från verkliga förhållandet, i allmänhet afgöra, huru stort belopp af en, af olika malmsorter och med skiljaktighet i öfrigt i de till tackjernstillverkningen hörande anordningar, eller efter olika smidesmetoder åstadkommen, produkt erhållits ur ett visst belopp råvara eller beredningsämne. Men då här ifrågasvarande procenttal i sistberörda afseende hafva till ändamål endast att approximativt och på det hela angifva, i hvad mån den ena produktionsgrenen af jernhandteringen inom ett Län utgjort ett tillräckligt underlag för en annan, eller om denna senare i någon större omfattning haft att fylla sina behof härutinnan annorstädes ifrån, torde de äfven för detta ändamål, ur nu afsedda synpunkt, vara tillfyllestgörande.

Med jernrörelsen på vågarna och vid andra exportställen har under bruksåret 1866 förhållit sig på sätt som i nedanstående Tabell, Lit. L, finnes angifvet, nemligen:

Lit. L.

Jernrörelsen på vågarna och vid andra exportställen, året 1866.

	Stångjern.		Jernmanufaktur.		Summa.			Stångjern.		Jernmanufaktur.		Summa.	
	Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔		Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔
Inventarium från år 1865	1,413,388	57	190,152	12	1,603,540	69	Afgått till export.....	2,637,343	31	170,014	52	2,807,357	83
Ifrån bruken inkommet på vågar och till andra exportställen.....	2,867,017	—	245,884	8	3,112,901	8	Uttaget till inrikes förbrukning	116,268	91	86,559	60	202,828	51
Summa	4,280,405	57	436,036	20	4,716,441	77	Inventarium vid smidesårets slut	1,526,793	35	179,462	8	1,706,255	43
Af jernexporten år 1866 utgick från:							Summa	4,280,405	57	436,036	20	4,716,441	77
Stockholms vågar	963,617	92	105,171	94	1,068,789	86	Af inventarie-jernet vid smidesårets slut tillhörde:						
Göteborgs våg	1,039,479	78	44,727	90	1,084,207	68	Stockholms vågar	784,523	71	113,673	44	898,197	15
De öfriga stapelstadsvågarna .	469,856	60	5,813	82	475,670	42	Göteborgs våg	458,246	25	57,493	26	515,739	51
Köpings, Strömsholms, Vesterås och Örebro uppstadsvågar, tillsammans.....	137,408	55	14,190	46	151,599	1	De öfriga stapelstadsvågarna	247,939	59	6,778	83	254,718	42
Grisslehamn, Nordmaling, Rathan, Umeå och Öregrund, enligt uppgifter till General-Tullstyrelsen, tillsammans	26,980	46	110	40	27,090	86	Uppstadsvågarna	36,083	80	1,516	55	37,600	35
Summa jernexport	2,637,343	31	170,014	52	2,807,357	83	S:a inventarium d. 31/10 1866	1,526,793	35	179,462	8	1,706,255	43

Den export af stångjern och det utgående inventarium af enahanda slags tillverkning, som sålunda för året 1866 finnas uppgifna, äro begge till beloppet de största, som för något år från och med året 1833 förekomma. Exporten öfverstiger den för nästföregående året med 581,349.19 centner, samt medeleporten under de senaste fem åren med 363,011.78 centner. Utgående inventarium åter öfverstiger det för näst förut förflutna året med 113,404.78 centner och medelinventarium för de senaste fem åren med 297,797.26 centner. Af jernmanufaktur deremot understiga både export och inventarium så väl motsvarande poster för nästföregående året, som medeltalet af dessa poster för de senast förflutna fem åren.

I bilagda Tab. N:o II finnas, enligt vederbörande vågräkenskaper, upptagna hithörande förhållanden, i fråga om export och inventarium, så väl för stångjern som för jernmanufaktur, särskildt för hvarje år, från och med året 1833 till och med året 1866. Beräknade i medeltal för nedanstående perioder af denna tid, och med angifvande, för jämförelse, äfven af motsvarande tillverkningsbelopp, ställa sig dessa förhållanden på sätt som följer, nemligen:

	Stångjern.			Jernmanufaktur och Stål.		
	Tillverkning.	Export.	Inventarium vid bruksårets slut.	Tillverkning.	Export.	Inventarium vid bruksårets slut.
	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.
Åren 1862—66.....	3,322,027.61.	2,274,331.53.	1,228,996.09.	583,194.56.	192,084.48.	182,568.54.
» 1857—61.....	3,037,051.38.	1,926,750.33.	1,040,822.18.	501,889.59.	189,690.38.	132,504.17.
» 1852—56.....	2,605,123.84.	1,921,878.12.	656,303.14.	352,255.55.	144,381.36.	89,001.16.
» 1847—51.....	2,286,228.74.	1,761,435.04.	811,772.26.	282,924.93.	125,863.48.	96,241.76.

	Stångjern.			Jernmanufaktur och Stål.		
	Tillverkning.	Export.	Inventarium vid bruksårets slut.	Tillverkning.	Export.	Inventarium vid bruksårets slut.
	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.
Åren 1842—46.....	2,018,309.57.	1,643,768.07.	956,067.76.	258,387.71.	138,111.89.	129,202.92.
» 1837—41.....	1,974,268.41.	1,586,718.03.	834,206.91.	217,956.64.	99,211.28.	74,485.72.
samt						
» 1833—36.....	1,656,596.41.	1,413,092.51.	531,396.29.	179,657.87.	95,659.50.	101,078.14.
och						
» 1833—37.....	1,692,120.65.	1,342,557.79.	627,852.17.	176,699.90.	90,075.88.	97,234.40.

Vågräkenskaperna, hvilka icke omfatta och icke kunna omfatta annat än de till vågarna och andra exportställen inkomna jerneffekter, lemna emellertid derigenom en för handteringen och landet väsentlig post härutinnan, isynnerhet under de på senare tider inträdda förhållanden, snart sagdt oberörd, i det denna post i sagda räkenskaper finnes upptagen till belopp, som icke i någon rimlig mån motsvara dess verkliga storlek. Då nemligen de uppgifna beloppen af export och utgående inventarium äfvensom de poster, hvilka från vågarna utlemnats till inrikes förbrukning, sammanlagda, jemnföras med tillverkningsbeloppet för tiden i fråga i förening med det inventariibelopp från en föregående räkenskap, hvilket skall såsom ingående balans tilläggas nyssnämnda tillverkningsbelopp, uppkommer ett öfverskott å denna senare sida, hvilket, vid en öfversigt af omsättningsrörelsen i dess helhet för handteringen, likväl äfven bör, så vidt ske kan, redovisas. Och då utgående inventarium på vågarna utgör hela den kända återstoden af det belopp, som för året varit att disponera, måste icke blott de i vågräkenskaperna uppförda uttagen till inrikes förbrukning, utan äfven nämnda öfverskott, helst vid fråga om medeluppskattning för någon längre tid, för beräkningen uppställas såsom disponerade för förbrukningen inom landet, vare sig såsom redan afyttrad eller eljest använd produkt, eller såsom af tillverkaren för ytterligare produktion reserveradt förlag. Ett särskildt skäl att, i fråga om artikeln stångjern, sålunda betrakta saken förefinnes ock i den omständigheten, att under rubriken för denna artikel ingår äfven ämnesjern af flerehanda beskaffenhet, hvilket inom landet ytterligare förarbetas för de ändamål, som dermed äro afsedda, utan att i de flesta fall beloppen af detta beredningsämne kunna ur uppgifterna om tillverkningen afskiljas från beloppen af tillverkad stångjern i egentlig mening. Den enda betänklighet, som synes kunna möta vid ett sådant förfaringssätt, skulle föranledas af den omständigheten, att tillverkaren, eller annan disponent af varan, i sin ego efter ett smidesårs slut behölle någon del af den för samma år uppgifna, till vågföring ämnade, tillverkningen, och först ett följande år vågförde densamma, hvarigenom den sedermera, under vissa förhållanden, skulle kunna för ännu ett år inverka på beräkningen af beloppet för inrikes förbrukning; men ehuru ett dylikt fördröjande af en tilltänkt och sedermera verkställd vågföring i enskilda fall eller till jemförelsevis mindre belopp någon gång torde kunna förekomma, läser sådant icke böra utgöra ett hinder att på den enda väg, som i detta hänseende står öppen, söka ett slags, hufvudsakligen för en längre följd af år afsedd, åtminstone approximativt gällande, måttstock för den, enligt sakens natur, i betydenhet efter hand tilltagande andel af jernhandteringens hithörande alster, hvilken under skilda tider gått till inrikes förbrukning.

Dels med afseende härpå, dels för att lemna en öfversigt öfver nu ifrågavarande omsättningsrörelse i öfrigt, är i nedanstående Tabell, Lit. M, meddelad en redogörelse, för de senaste sex femårsperioderna äfvensom särskildt för hvardera af de sistförflutna fem åren, öfver förhållandet emellan de olika andelar af för året i fråga disponibla tillgångar, hvilka dels blifvit disponerade för export, dels finnas upptagna såsom inventarium på vågarna, samt dels, och sedan dessa tvänne poster blifvit från nyssberörda tillgångar afräknade, utgöra den återstod, hvilken skulle vara att anse såsom motsvarande förbrukningen inom landet; varande i denna Tabell jemväl i procent af beloppet å nämnda tillgångar angifvet det inbördes förhållandet, för en viss period eller ett visst år, dessa andelar emellan. För jemförelsens

I afseende på artikeln Stångjern visar sig häraf, i hvad först angår de ifrågavarande femårsperioderna, att exporten, beräknad i medeltal för dessa perioder, till beloppet visserligen varit stadd i tillväxt under alla perioderna; äfvensom att denna tillväxt, hvilken under perioden 1857—61 var endast af ringa betydenhet, under perioden 1862—66, då den utgjorde 347,581.20 centner, uppgick till sitt högsta belopp; men att i förhållande till de disponibla tillgångarna, eller till ingående inventarium tillsammans med tillverkningsbeloppet, exporten, enligt det procenttal, som för densamma anger detta förhållande, ställer sig högst för perioden 1852—56, då den utgjorde 58.50 %, samt att denna post, hvilken under perioden 1857—61 nedgick till blott 49.05 % af nämnda tillgångar, efter att hafva belöpt sig för åren 1837—41 till 57.59 %, 1842—46 till 55.18 %, 1847—51 till 56.98, under perioden 1862—66 utgjorde endast 50.22 % af dessa tillgångar.

Till beloppet har utgående inventarium på vågarna, hvilket i detta hänseende står högst för perioden 1862—66, ökats under alla perioderna, utom under åren 1847—51 och 1852—56, då det betydligt minskades och nedgick under motsvarande belopp både för åren 1837—41 och 1842—46, hvaremot det under perioden 1857—61 åter hastigt uppgick, samt ökades med 384,519.04 centner, eller 58.59 % af beloppet under nästföregående perioden, hvilken tillväxt, den största som för någon period egt rum, har en naturlig förklaringsgrund deri, att under sistnämnda årsföljd, 1857—61, tillverkningen så betydligt ökades, under det exporten då förblef nästan oförändrad. I procent af de disponibla tillgångarna står ifrågavarande inventarium högst under perioden 1842—46, med 32.10 %, och lägst under perioden 1852—56, med 19.98 %, samt belöpte sig under åren 1837—41 till 30.28 %, 1847—51 till 26.26 %, 1857—61 till 26.49 % och 1862—66 till 27.14 %.

Återstoden till inrikes förbrukning, hvilken 1837—41 utgjorde 334,229.39 centner, samt 1862—66 uppgick till 1,025,325.33 centner, har till beloppet, period från period, ända till och med 1857—61 varit stadd i en ständigt stigande tillväxt, hvaremot tillväxten härutinnan under perioden 1862—66 varit mindre än under någon föregående period, med undantag endast för perioden 1842—46. Beräknad i procent af de disponibla tillgångarna, visar den sig högst under perioden 1857—61, med 24.46 %, och lägst under perioden 1837—41, med 12.13 %, samt belöpte sig under perioderna 1842—46 till 12.72 %, 1847—51 till 16.76 %, 1852—56 till 21.52 % och 1862—66 till 22.64 % af nämnda tillgångar.

Inom perioden 1862—66 har exporten till beloppet varit störst, såsom redan blifvit omförmäldt, under året 1866 och minst under året 1865, samt lägre än medelexporten för perioden äfven under åren 1862 och 1863. I förhållande till de disponibla tillgångarna, åter, ställer sig procenttalet för exporten högst under året 1864, med 55.35 %, och lägst under året 1865 med 45.45 %, samt står under medelprocenten för perioden äfven för åren 1862 och 1866. Inventarium vid bruksårets slut, som till beloppet var lägst året 1863 och i detta hänseende föga ökades under året 1864, uppgick hastigt, med den betydliga minskningen i exporten, under året 1865, samt har ytterligare ökats under året 1866, ehuru i vida mindre omfattning än under näst föregående året. I procent af tillgångarna stod berörda inventarium, i följd af nyssnämnda hastiga tillväxt, högst under året 1865, med 31.24 %, nedgick i detta hänseende ej obetydligt, med den ökade exporten, under året 1866, men öfverstiger jemväl för detta senare år medeltalet för perioden; hvaremot detsamma var lägst året 1864, med 24.21 %, samt belöpte sig för året 1862 till 25.94 % och året 1863 till 25.03 %. Återstoden till inrikes förbrukning var till beloppet störst under året 1866, samt minst under året 1864 och mindre året 1865 än året 1862, ehuru tillverkningen för det förra året öfversteg den för det senare med nära 476,000 centner. I förhållande till tillgångarna var den störst under året 1862, med 25.73 %, och dernäst under året 1865, med 23.31 %, för hvilket senare år procenttalet härutinnan likaledes står öfver medelprocenten för femårsperioden, hvaremot nämnda post står lägst för året 1864, med 20.44 %, samt jemväl för åren 1863 och 1866 med sitt procenttal står under nämnda medelprocent.

Under den tid, som nu är i fråga, har procentbeloppet i medeltal för femårsperiod sålunda vexlat: för exporten emellan 58.50 % och 49.05 %, hvilken vexling infaller direkt från en period till en annan; för inventarium emellan 32.10 % och 19.98 %, samt för återstoden till inrikes förbrukning emellan 12.13 % och 24.46 %. Af särskildt intresse, i fråga om återstoden, till inrikes förbrukning äro perioderna 1847—51, 1852—56 och 1857—61. Under den förstnämnda ökades procenttalet för exporten blott med 1.80, under det likväl procenten för inventarium nedgick med 5.84, lemnande en tillökning för den inrikes förbrukningen af 4.04. Under perioden 1852—56 ökades procenttalet för exporten ytterligare med 1.52, och nedgick enahanda tal för inventarium än vidare med 6.28 samt lemnade sålunda för den inrikes förbrukningen en tillväxt af 4.76; hvadan från perioden 1842—46 till och med perioden 1852—56 inträdde en ökning i procenten för exporten af 3.32, men för den inrikes förbrukningen af 8.80, under det talet för inventarium nedgick med 12.12. Under perioden 1857—61 fortfor procenten för den inrikes förbrukningen att ökas med 2.94, eller till 24.46 %, samt nådde då sitt maximum och har sedan, ehuru berörda återstod till beloppet fortfarande ökats, under perioden 1862—66 något nedgått, nemligen till 22.64 %; hvilket procenttal, i enlighet med hvad redan blifvit anfördt, motsvarar ett belopp af 1,025,325.33 centner, under det att de i vågräkenskaperna synliga uttagen till inrikes förbrukning gifva ett belopp, som i årligt medeltal för perioden uppgår till blott 140,479.33 centner.

Inom perioden 1862—66 hafva ifrågavarande procenttal vexlat: för exporten emellan 55.35 % och 45.45, hvilken vexling inträffar direkt från ett år till ett annat; för inventarium emellan 24.21 % och 31.24, likaledes direkt från ett år till ett annat, samt för andelen till inhemsk förbrukning, emellan 25.73 % och 20.44 %.

I fråga slutligen och särskildt om året 1866, så är redan omförmäldt, att exporten under detta år betydligt uppgått; och är förnämsta orsaken till det jemförelsevis stora inventarium, som vid berörda års slut förefunnits, att söka i de ofördelaktiga förhållandena härutinnan under året 1865, då, med en tillökning i tillverkning af 253,424.97 centner, exporten nedgick med 303,056.47 centner, eller från 55.35 % till 45.45 % af tillgångarna; och hvilka förhållanden, såsom lätt inses, verkat tryckande äfven på det följande året, vid hvars slut omkring hälften af den tillökning i tillverkning, som egt rum sedan året 1863, stod kvar såsom tillökning uti inventarium på vågarna.

Vidkommande artikeln Jernmanufaktur och Stål, så har i medeltal för ifrågavarande femårsperioder exporten äfven för denna artikel under hela den här afsedda tid ökats, endast med ett undantag, nemligen för perioden 1847—51, då den något nedgick under beloppet för den näst föregående perioden. I procent af tillgångarna, åter, har berörda export vexlat emellan 36.54 % för perioden 1842—46 och 24.90 % för perioden 1862—66; ställande sig i öfrigt procenttalet härutinnan för perioden 1837—41 till 34.24 %, för perioden 1847—51 till 32.31 %, för perioden 1852—56 till 32.34 % och för perioden 1857—61 till 31.33 %. Exporten af denna artikel har dock, utom i viss mån i hvad angår stål, icke i regeln hittills varit den hufvudsakligaste formen för dess afsättning, hvilken städse till ett i allmänhet öfvervägande belopp, endast med undantag för en period, egt rum på den inhemska marknaden. Undantaget härutinnan gäller perioden 1842—46, då exporten som likväl äfven under denna tid uppgick endast till 36.54 % af tillgångarna, öfversteg afsättningen inom landet, hvilken motsvarade blott 29.28 % af berörda tillgångar. Detta senare förhållande af den inrikes förbrukningens ringhet för sagda tid, under det densamma för näst föregående perioden utgjorde 40.05 % och under den näst efterföljande uppgick till 42.99 % af tillgångarna, häntyder, med periodens höga inventarium af 34.18 %, på en förminskad förbrukningsförmåga inom Landet, hvilket åter erinrar om de svaga skördar och missväxter i ett jemförelsevis stort antal Län, som under denna tid så tryckande inverkade på jordbruket, hvars idkare äro att anse såsom väsentliga afnämare af de fleste bland de till denna artikel hörande varuslag. I öfrigt och med detta undantag har andelen för förbrukningen inom Landet under ifrågakomna perioder till beloppet varit stadd i en jemn tillväxt, hvaremot den i förhållande till tillgångarna, efter att åren 1852—56 hafva uppgått till 47.72 % af dessa tillgångar, åren 1857—61 något nedgick, för att likväl åter stiga under åren 1862—66, då den uppnådde sitt maximum, med 51.43 % af tillgångarna. För ingen af de nu nämnda perioderna har procenttalet för

inventarium här uppgått till samma höjd som motsvarande tal för stångjernet, utom under perioden 1842-46, då det öfversteg sistnämnda tal med 2.8.

Inom perioden 1862—66 var exporten i procent af tillgångarna högst året 1862, med 28.31 %, och lägst året 1866, med 22.99 %, hvaremot andelen till inrikes förbrukning var lägst 1862, med 47.63 %, och högst 1864, med 53 % af nämnda tillgångar; och gälla dessa förhållanden af högst och lägst i båda fallen äfven i afseende på de belopp, som dessa procenttal representera. För inventarium, åter, ställer sig procenttalet högst 1863 och lägst 1864, hvaremot denna post till beloppet var störst 1865 och minst 1863. Öfver medeltalet för femårsperioden står det ifrågavarande procenttalet: för exporten, utom för året 1862, äfven för året 1865; för inventarium, utom för året 1863, äfven för åren 1862 och 1866, samt för andelen till inrikes förbrukning för alla åren. utom för året 1862.

Af hvad sålunda blifvit i underdånighet anfördt, och enligt hvad ofvanberörda Tabell Lit. M närmare gifver vid handen, visar sig, såsom ock ligger i sakens natur, då en ökad produktion för sin fortvaro är beroende af en ökad afsättning, att så väl export som den till förbrukning inom Landet gående andelen under den tid, som nu är i fråga, i medeltal och på det hela, endast med ett undantag för vardera af dessa poster, till beloppet, årsföljd efter årsföljd, ökats, ehuru likväl å andra sidan, och med afseende på de tillgångar, som varit att disponera, det för de tvänne senaste femårsperioderna uppgående procenttalet för inventarium vid bruksårets slut, jemfördt med enahanda tal för exporten, tillika antyder, isynnerhet för stångjernet, en inträdd, varaktigare tendens till svårafsättlighet på den utländska marknaden. För uttagandet af ett medelvärde å de resultat, som af handteringens inre förkofran, eller dess ökade förmåga att producera både bättre vara och större belopp än förr, under nu afsedda tid och de särskilda perioderna deraf, varit en följd, erfordrades ock materialier för beräkandet af förhållandet emellan tillverkningskostnaden och försäljningspriset under skilda tider och för de belopp, som under dem producerats och afsatts. Värderika bidrag till sådana materialier saknas väl icke helt och hållet, men af hvad som härutinnan vore af nöden för att i detta hänseende i stort uppställa en sannolikhetsberäkning, med anspråk på någon högre grad af giltighet, lemna de tillgångar, näringsstatistiken inom Landet ännu har att erbjuda, alltför mycket öfrigt att önska, för att en sådan uppskattning, ehuru i sig sjelf och för näringslivet i öfrigt af så högt intresse, skulle låta sig med behörig noggrannhet verkställas. De svårigheter, som i detta hänseende möta, gälla i främsta rummet tillverkningskostnaden, hvilken, af lätt insedda skäl, särskildt inom denna handtering, måste ställa sig synnerligen olika efter de för olika fall så väsentligt skiljaktiga förhållanden, under hvilka produktionen egt rum. Beträffande de vilkor, på hvilka afsättningen försiggått, företer frågan härom, bland annat med afseende på produktens olika beskaffenhet och det olika pris, den derefter betingat, naturligen ock skiljaktigheter och vexlingar, samt dermed äfven svårigheter, af mångahanda slag, ehuru inom detta område beräkningen är mindre lemnad utan fasta stöd än inom det förra.

Att på senare åren af den tid, hvarom här är fråga, prisen å den utländska marknaden för Svenskt jern, på det hela och i afseende på den öfvervägande delen af tillverkningen, ej obetydligt nedgått, torde kunna tagas för känt och afgjort; men ehuru förhållandet härutinnan sålunda ter sig mindre gynnsamt, än det förut vid åtskilliga tillfällen varit och kunnat vara, låter sig dock icke ensamt deraf bestämmas, huruvida och i hvad mån handteringen, med sin ökade produktion och sitt större belopp att afsätta, i fråga om afkomsten af sin verksamhet må anses hafva behöft stå tillbaka för hvad andra näringsgrenar, under jemförliga förhållanden, härutinnan haft att erbjuda; och antagligt är, att af de omständigheter, som kunna tala för en förutsättning i denna riktning, ställer sig den inträdda, ofvan antydda, svårigheten att, i samma mån som förut, afsätta det belopp, som varit att disponera, eller att bringa afsättningen att hålla jemna steg med produktionsökningen, framför det prisfall, som gjort sig gällande i fråga om den del af tillverkningen, isynnerhet i hvad angår bättre vara, som verkligen afsatts.

Hvad, exempelvis, den Engelska marknaden vidkommer, hvilken under en längre tid varit ett väsentligt afsättningsfält för Svenska jerneffekter, har, enligt uppgifter, som från Svenska och Norska Generalkonsulatet i London till

Collegium ingått, priset på sistnämnda plats å Svenskt s. k. *common iron*, beräknadt efter parivärde af 17 rdr 54 öre pr £, från och med året 1837 till och med året 1866, vexlat emellan 6 rdr 60 öre samt 12 rdr 11 öre pr centner; varande det förra priset uppgifvet såsom det lägsta för året 1844 och det senare såsom det högsta för året 1857. Medelpriset, åter, för år under nämnda tid företer en vexling emellan 6 rdr 78½ öre och 11 rdr 56 öre per centner, hvilka båda medelpris jemväl gälla nämnda tvänne år. Beräknadt för femårsperioder, ställer sig medelpriset för nämnda jernsort, enligt sagda uppgifter, och med utelemnande af brutna tal, på sätt som följer, nemligen:

Åren 1862—66 till.....	8 rdr 4 öre pr centner.
» 1857—61 »	8 » 88 » » »
» 1852—56 »	9 » 21 » » »
» 1847—51 »	8 » 18 » » »
» 1842—46 »	7 » 81 » » »
» 1837—41 »	9 » 3 » » »

För jern, afsedt till »sämre stålarbeten», har priset, enligt enahanda uppgifter och efter samma beräkning i afseende på myntvärdet, från och med året 1842 till och med året 1866 företett en vexling emellan 8 rdr 7 öre och 13 rdr 21 öre, varande det förra priset uppgifvet såsom det lägsta för åren 1860 och 1861, samt det senare såsom det högsta för året 1842. Medelpriset för år har vexlat emellan 9 rdr 54 öre och 11 rdr 74 öre; gällande, af dessa båda pris, det förra de båda nämnda åren 1860 och 1861 äfvensom åren 1843, 1844 och 1852, samt det senare året 1842; och har medelpriset härutinnan, beräknadt för femårsföljder, under nedanstående perioder uppgått:

Åren 1862—66 till.....	10 rdr 13 öre pr centner.
» 1857—61 »	10 » 13 » » »
» 1852—56 »	10 » 49 » » »
» 1847—51 »	10 » 42 » » »
» 1842—46 »	10 » 27 » » »

För s. k. Öregrundsjern har under sistnämnda tid, likaledes enligt ofvannämnda uppgifter och efter förut angifna beräkningsgrund, priset vexlat emellan 14 rdr 68 öre och 23 rdr 48 öre per centner; hvilka pris finnas uppgifna, det förra såsom det lägsta för åren 1842—50, 1852 och 1853, 1858 och 1864, samt det senare såsom det högsta för åren 1844 och 1857—63. Medelpriset för år, åter, företer en vexling emellan 17 rdr 24½ öre och 19 rdr 81 öre pr centner, afseende det förra af dessa pris åren 1852 och 1853, och det senare åren 1857 samt 1859—63. Beräknadt i medeltal för nedanstående perioder, har det uppgått:

Åren 1862—66 till.....	19 rdr 22 öre pr centner.
» 1857—61 »	19 » 66 » » »
» 1852—56 »	18 » 34 » » »
» 1847—51 »	18 » 56 » » »
» 1842—46 »	18 » 56 » » »

Under de nu uppgifna medelprisen för åren 1862—66 står medelpriset för år: å *common iron*, för åren 1862, 1865 och 1866, med respektive 7 rdr 89 öre, 7 rdr 70½ öre och 7 rdr 61½ öre; å jern till »sämre stålarbeten», för åren 1862 och 1863, med 9 rdr 91 öre; och å Öregrundsjern, för åren 1864, 1865 och 1866, med 18 rdr 34½ öre för det förstnämnda af dessa år, och med 19 rdr 7½ öre för de tvänne sistnämnda.

I den mån och för så vidt dessa uppgifter må vara af beskaffenhet att kunna tjena till ledning för bedömandet af omsättningspriset i allmänhet i utlandet å de slag af jerneffekter, desamma afse, är det egentligen den jemförelsevis mindre värderika varan, prisfallet i någon högre grad berört. Under den för jernafsättningen så synnerligen gynn-samma perioden 1852—56 står priset å *common iron* samt å jern till »sämre stålarbeten» högst under den tid, som nu är i fråga. Beträffande det förra varuslaget, har detta pris nedgått under perioden 1857—61 med blott 33 öre

och under perioden 1862—66 med 1 rdr 17 öre, af hvilka pris dock det förra står 70 öre högre än priset under perioden näst före 1852—56 och det senare blott 14 öre lägre än sistnämnda pris. För åren 1865 och 1866, åter, står det ifrågavarande priset, för det förra året, 33½ öre, och för det senare, 42½ öre, under medelpriset för perioden. I afseende på jern till »sämre stålarbeten», är medelpriset lika för de båda sista femårsperioderna, och understiger enahanda pris för perioden 1852—56 med blott 36 öre, hvaremot priset för år under de tre sista åren öfverstiger medelpriset för perioden med 14½ öre. För Öregrundsjern står priset under perioden 1857—61 öfver priset för perioden 1852—56, med 1 rdr 32 öre, och har under perioden 1862—66 nedgått blott med 44 öre, i det likväl priset för år, för de tre sista åren, understiger medelpriset för perioden, i fråga om året 1864, med 87½ öre, samt för åren 1865 och 1866, med 14½ öre. Och torde, i sammanhang med dessa uppgifter, knappt behöfva erinras, att de nu anförda sifferposterna, så i afseende på prisen som beträffande prisskilnaderna, beräknade efter kurs, ställa sig något högre än efter den, för mera enkelhet, här tillämpade beräkningsgrunden af myntenheternas silfvervärde.

Af sig sjelf följer, att de prisfall, som sålunda inträffat, varit ganska kännbara, och detta dess mera i den mån omsättningen företrädesvis afsett de jernsorter, som deraf hårdast drabbats. Men jemföres berörda prisvexling med den på marknaden för åtskilliga andra näringsgrenars alster, isynnerhet med den på spanmålsmarknaden, så torde ej sällan denna senare vexling röra sig emellan ännu mera skilda gränslinier. Och den förut gjorda antydning, att svårigheten att äfven till de pris, som varit gällande, afsätta en stor del af det belopp, som varit att disponera, träder framom olägenheten af prisfallet, vinner häraf ökad bekräftelse.

Såsom känt är, verkar konkurrensen till prisets sänkande, hvilket i nu ifrågakomna hänseende inträffat bland annat äfven derigenom, att den utländske fabrikanten, med tillhjälp af öfverlägsna tillverkningsmetoder, af en råvara eller ett beredningsämne, vida underlägsna de förträffliga material, på hvilka Landet eger så rik tillgång, åvägabringar fabrikat, som, med afseende på det betydligt lägre priset, för den stora förbrukningen tagas till godo framför den af bättre egenskap varande, men ett högre pris dragande, produkten. Och då, såsom likaledes är känt, produktionen för afsättning af sin tillverkning är beroende af den art och form, i hvilken efterfrågan icke blott äskar och behöfver densamma, utan äfven tvingas att bäst erkänna dess företräden, är det af synnerlig vikt, att, derest begärligheten af ett varuslag visar tendens att gifva vika, då, och i den mån sådant inträffar, till en början jemte detta varuslag på marknaden söka införa ett annat, hvilket der kan hafva benägenheten för sig, på samma gång tillverkningen i och för sig må vara af beskaffenhet att låta företrädet hos eget lands råvara och beredningsämne göra sig jemförelsevis mest gällande. Den riktning till förbrukning i stort, som användandet af stål på senaste tider tagit och än vidare låter motse, särskildt med hänsyn till jernvägarnes behof, så i fråga om rörelsemateriel som beträffande skenor för dessa vägar, utgör en omständighet, som, för så vidt på förhand kan bedömas, för den Svenska jernhandteringen torde vara förtjent af en synnerlig uppmärksamhet. Stålindustrien är den del af nämnda handtering, som, väl ingalunda i afseende på varans beskaffenhet, men i fråga om den omfattning, i hvilken tillverkningen bedrivits, gått minst framåt. Och dock synes denna industri, med den tillgång på träkol, Landet eger, samt med dettas utmärkta och isynnerhet för stål passande malmer, vara ett område, inom hvilket, företrädesvis på den väg som genom den Bessemerska metoden att tillverka stål omedelbarligen af tackjern för mer än ett årtionde sedan öppnades, den Svenska jernhandteringen, hvilken jemväl om denna metod har särskilda förtjenster, torde finna ett fält för sin verksamhet, egnadt att genom motsvarande afsättning medgifva ett vidgadt tillgodogörande af handteringens kraft och Landets tillgångar. Ätminstone, och enär, för ett tillförlitligt bedömande af inträdda förändringar, ledning af vunnen erfarenhet, isynnerhet vid alla öfvergångar i stort, är af behovet påkallad, lär det ligga i nämnda handterings sanna intresse att, genom försök i erforderlig omfattning, i tid få utrönt, huru en tillverkning i större skala i berörda riktning antagligen skulle bära sig i täflan med utlandets; då väl, i alla händelser, förr eller senare, en sådan tillverkning får en helt annan betydelse, i förhållande till produktionen af stångjern, än den, hvilken den nu eger.

Slutligen, och ehuru den utländska marknaden, fortfarande såsom hittills, naturligen är att betrakta såsom det hufvudsakliga afsättningsfältet för den väsentligaste delen af Rikets jernstillverkning, visar dock den ofvan uppställda beräkningen öfver fördelningen i detta hänseende, att omsättningen inom Landet härutinnan högst betydligt ökats. Och äfven med allt skäligen afdrag för tillfälliga, förut angifna omständigheter, hvilka, i afseende på förhållandet under en kortare tid, kunna på denna beräkning inverka, framgår af densamma otvetydigt, att, under det uppmärksamheten, vid fråga om afsättningen af jerneffekter, gemenligen nog uteslutande varit fästad vid beloppen af hvad häraf till utlandet afyttrats, den inhemska marknaden numera nått ett omfång, som, på samma gång det på ett tillfredsställande sätt vittnar om Landets ökade förbrukningsförmåga härutinnan, tillika visar, att sistnämnda marknad, vid sidan af den utländska, ingalunda är att förbise eller ringakta.

2:o) **Tillverkningen vid de så kallade Ädlare Verken.**

a) **Guld.**

Vid *Konung Gustaf III:s Silfververk* i Falun hafva erhållits 9 ö 35 ort 15 korn guld, efter afdrag af myntskatten, och vid *Kafveltorp* i Ljusnarsbergs Socken 86 ort 47 korn; utgörande tillsammans 10 ö 21 ort 62 korn. Tillverkningen har varit afradsfri.

b) **Silfver.**

Vid *Konung Gustaf III:s Silfververk* i Falun har åstadkommits en tillverkning af 74 ö 82 ort 49 korn.

Sala Silfververk i Vestmanlands Län:

Grufvetrytningen har härstädes blifvit drifven i 35 arbetsrum, alla för Sala Bergslags räkning. Af dessa arbetsrum hafva 5 tillhört Torgschaktsgrufvan, 26 Storgufvan, 2 Carlsschaktsgrufvan och 2 Grefve Bjelkes stoll. 25 af berörda arbetsrum hafva blifvit brutna på malm, 3 för att upptäcka nya malmtillgångar i okänd klyft, 5 för beredande af utbrytning i kända malmfält och 2 för åvägbringande af kommunikation, vädervexling och vattenaflopp, m. m.

Grefve Bjelkes stoll har blifvit drifven med tillsammans 79.5 fot ortarbete. — Grufvetrytningen har utgjort 74,106.5 tunnor fyndigt och 3,675 tunnor ofyndigt, eller tillsammans 77,781.5 tunnor berg, å 6 $\frac{2}{3}$ kubikfot tunnan. Orter hafva blifvit drifne till en sammanräknad längd af 416.25 fot och sänkningar till ett djup af 13.25 fot. Ur det brutna berget hafva blifvit utsofrade 170,981.2 centner vaskmalm och 5,188 centner stuffmalm, med en silfverhalt i medeltal af 1.68 ort på centnern i den förra, och 13.2 till 27.9 ort på centnern i den senare. För blysmältningen hafva från de förberedande processerna blifvit uppförda 16,214 centner stuff, sliger och skärsten, hvaraf efter drifning och finering erhållits 1,955 ö 97 ort bergfint silfver.

Den egentliga afraden utgör $\frac{1}{10}$ af tillverkningen.

Dels genom räntor, dels genom afsättning för silfvertillverkningen, har ränteersättningsfonden under året vunnit en tillökning af 12,600 rdr 65 öre, och utgjorde vid årets slut 205,271 rdr 86 öre.

Löfås Silfververk i Schedvi Socken, Kopparbergs Län: Tillverkningen af silfver har här utgjort 64 ö 21 ort, hvaraf $\frac{1}{10}$ erlagts såsom afrad.

Hellefors Silfververk i Hellefors Socken och Örebro Län: Vid de till verket hörande grufvor har, för undersökningar i fråga om uppgörande af förändrad arbetsplan, arbetet, med behörigt tillstånd, varit under året inställt; och har någon tillverkning af silfver icke heller blifvit vid verket åstadkommen.

Guldsmedshytte Silfververk i Lindes Socken och Örebro Län: Af verkbley, som på stället åstadkommits, hafva erhållits 376 ö 56 ort, och af verkbley från Östra Borns hytta i Ljusnarsbergs Socken 7 ö 71 ort, eller tillsammans 384 ö 27 ort silfver. Den debeterade afraden har utgjort 12 ö 55 ort 5 korn.

Kafveltorps Silfververk i Ljusnarsbergs Socken och Örebro Län: Af verkby, som på stället åstadkommits, hafva blifvit utbragta 8 & 97 ort 50 korn silfver, som dock innehållit ofvan omförmälda 86 ort 47 korn guld, efter hvilkas afräkning silfret skulle utgöra 8 & 11 ort. Verket åtnjuter frihetsår.

Sammanräknade silfvertillverkningen i Riket har sålunda under året utgjort 2,487 & 38 ort 49 korn.

c) **Koppar.**

Gustafs- och Carlbergs Kopparverk i Åre Socken och Jemtlands Län: Den nedsmälta malmen har utgjort 56,182 centner, hvaraf erhållits 10,806 centner skärsten. Af dessa jemte 2,588 centner skärsten från föregående år, eller tillsammans 13,394 centner skärsten, hafva erhållits 1,894 centner 81 & råkoppar, hvilka lemnat 1,536 centner 37 & garkoppar.

Stora Kopparberget i Kopparbergs Län: Grufvetrykning har under året egt rum i 117 arbetsrum, deraf 68 för malmvinst, 36 på försök och 13 för kommunikationer. Af dessa arbetsrum hafva drivits 95 i fast klyft och 22 i ras. Det uppbrutna berget har utgjort 269,139 tunnor, hvaraf erhållits 64,995 tunnor hårdmalm, 35,759 tunnor blöt-malm, 18 tunnor svafvelkis samt 46,000 tunnor sylta och så kallad tvekmalm. Råkoppartillverkningen har utgjort 14,729 centner 83 &, hvilka lemnat 13,449 centner 79 & garkoppar, deraf 11,191 centner 88 & blifvit garade vid Stora Kopparberget och 2,257 centner 91 & vid Avesta.

Inom Kopparbergs Län hafva för öfrigt blifvit tillverkade:

	Garkoppar. Centner.
Vid <i>Garpenberg</i> i Garpenbergs Socken.....	79.10.
» <i>Såghyttan</i> i Vika Socken	255.99.
	Summa 335.09.

Sammanräknade koppartillverkningen i Kopparbergs Län har således utgjort 13,784 centner 88 & garkoppar.

Riddarhytte Kopparverk i Skinnskattebergs Socken och Vestmanlands Län: Tillverkningen härstädes har utgjort 820 centner 45 & garkoppar.

Östra Bornshyttan i Ljusnarsbergs Socken och Örebro Län: Den härstädes nedsmälta malmen har utgjort 1,579 centner, deraf tillverkats 48 centner råkoppar, hvilka garats vid Ljusnarsbergs kopparverk och lemnat 40 centner 80 & garkoppar.

Ljusnarsbergs Kopparverk i Ljusnarsbergs Socken och Örebro Län: Vid detta verk hafva 27,146 centner malm blifvit nedsmälta, och 619 centner 31 & garkoppar tillverkade.

Kafveltorps Kopparverk i sistnämnda Socken och Län: Den härstädes nedsmälta malmen har utgjort 130,540 centner och den deraf erhållna garkopparen uppgått till 4,022 centner.

Flögfors Kopparverk i Ramsbergs Socken och Örebro Län: Vid detta verk hafva nedsmälts 41,161 centner 60 & malm och blifvit tillverkade 1,978 centner garkoppar.

Tunabergs Kopparverk i Tunabergs Socken och Södermanlands Län: Tillverkningen har härstädes uppgått till 67 centner 64 & garkoppar.

Åtvidabergs Kopparverk i Åtvids Socken och Östergötlands Län: Vid detta verk hafva blifvit nedsmälta 465,427 centner malm, som erhållits från Bersbo-, Bond-, Mormors-, Grönhögs- och Haggrufvorna, samt 121,366 centner kopparhaltig slagg och ugnsgods, eller tillsammans 586,793 centner kopparhaltigt gods. Råkoppartillverkningen har utgjort 24,632 centner 20 &, hvaraf 17,992 centner 20 & lemnat 15,059 centner 78 & vanlig garkoppar, samt 6,640 centner, genom behandling i flammugn, gifvit 5,216 centner 76 & raffinerad koppar, utgörande alltså begge dessa tillverkningar tillsammans 20,276 centner 54 &.

Valdemarsviks Kopparverk i Tryserums Socken och Calmar Län: Den härstädes nedsmälta malmen har utgjort 43,578 centner 60 &, och den tillverkade garkopparen 1,414 centner 4 &.

Fredriksbergs Kopparverk i Fröderyds Socken och Jönköpings Län: Vid detta verk hafva nedsmälts 12,659 centner malm, och tillverkats 273 centner 53 g garkoppar.

Enligt hvad nu blifvit i underdånighet anfördt, har koppartillverkningen i Riket utgjort 43,297 centner 19 g garkoppar.

Östra Bornshyttan, Kafveltorp, Valdemarsvik och Fredriksberg hafva åtnjutit frihetsår. För koppartillverkningen i öfrigt, undantagande slaggbrukskoppar, är afraden bestämd till $\frac{1}{30}$ af tillverkningsbeloppet.

d) **Nickel.**

Sågmyre Nickelverk i Leksands Socken och Kopparbergs Län: Tillverkningen har här utgjort 569 centner 69 g nickelpoppar.

Klefva Nickelverk i Alsheda Socken och Jönköpings Län: Ur Klefva grufva hafva blifvit uppbrutna 47,929 centner nickelmalm och 10,475 centner nickelhaltig kopparmalm. 51,100 centner malm hafva vid nämnda verk blifvit nedsmälta, och tillverkningen utgjort 29 centner 65 g granulerad nickel samt 1,485 centner 30 g nickelsten.

Afraden har vid Sågmyre Nickelverk utgjort $\frac{1}{30}$, samt vid Klefva $\frac{1}{60}$ af tillverkningen.

e) **Messing.**

Tillverkningen här af har utgjort:

	Centner.	g .
Vid <i>Skultuna Messingsbruk</i> i Skultuna Socken och Vestmanlands Län.....	3,182.	38.
» <i>Nyköpings Messingsbruk</i> i Staden Nyköping	45.	84.
» <i>Gusums Messingsbruk</i> i Ringarums Socken och Östergötlands Län.....	58.	34.
	Summa	3,286. 56.

3:o) **Diverse Verk och Tillverkningar.**

Kopparhamrar och Kopparvalsverk.

Tillverkningen har vid dessa verk utgjort:

	Centner.	g .
Vid <i>Petersberg</i> i Jemtlands Län	153.	11.
» <i>Avesta</i> i Kopparbergs Län.....	2,743.	51.5.
» <i>Katrinefors</i> i Elfsborgs Län.....	64.	10.
» <i>Forssjö</i> i Södermanlands Län.....	1.	37.
» <i>Åtvidaberg</i> i Östergötlands Län.....	182.	53.
» <i>Granefors</i> i Blekinge Län.....	196.	45.
» <i>Kallinge</i> i d:o	1,200.	—
» <i>Olofsström</i> i d:o	200.	—
» <i>Kopparmöllan</i> i Kristianstads Län	332.	35.
	Summa	5,073. 42.5.

Bly

har blifvit tillverkad till nedanstående belopp:

	Centner.	g .
Vid <i>Sala Silfververk</i>	1,022.	72.
» <i>Löfåsen</i> i Kopparbergs Län.....	332.	90.
» <i>Persbo</i> i d:o	713.	28.
» <i>Silfhyttequarn</i> i d:o	423.	32.

	Centner.	℔.
Vid <i>Guldsmedshyttan</i> i Örebro Län	4,132.	90.
» <i>Kafveltorp</i> i d:o	162.	—
	Summa 6,787. 12.	

Tillverkningen har varit afradsfri, utom vid Löfåsen och Guldsmedshyttan, hvilka verk äro taxerade till $\frac{1}{10}$ af tillverkningen.

Zink.

Ur de bolaget *La Vieille Montagne* tillhöriga Zinkgrufvor, belägna dels i Lerbäcks och Hammars Socknar i Örebro Län, dels i Godegårds Socken af Östergötlands Län, hafva uppfodrats 490,300 centner zinkmalm, af hvilket belopp 360,000 centner genomgått vaskverket. Den rostade malmen har utgjort 267,911 centner. Metallisk zink har icke blifvit tillverkad.

Kobolt.

Vid *Tunaberg* i Tunabergs Socken och Södermanlands Län hafva genom stampning och vaskning erhållits 1,200 ℔ renad koboltmalm, hvaraf i afrad erlagts 40 ℔.

Brunsten

är vid *Spexeryd* i Ödestugu Socken och Jönköpings Län upptagen till ett belopp af 8,500 centner.

Svafvel.

Tillverkningen häraf har utgjort:

	Centner.	℔.
Vid <i>Falu Sambruksbolags</i> , numera Stora Kopparbergs Bergslag tillhöriga, verk.....	7,768.	—
» <i>Östra Silfberget</i> i Kopparbergs Län.....	1,480.	—
» <i>Såghyttan</i> i d:o	329.	—
» <i>Korsnäs</i> i d:o	150.	—
» <i>Dylta</i> i Örebro Län	809.	42.
	Summa 10,536. 42.	

Förstnämnda verk åtnjuta frihetsår. För tillverkningen vid Dylta är afraden bestämd till $\frac{1}{10}$ af tillverkningen, att med penningar efter fastställt pris lösas. För de öfriga verken utgör afraden $\frac{1}{10}$ af tillverkningen.

Koppar-Vitriol.

Vid *Falu Sambruksbolags*, Stora Kopparbergs Bergslag numera tillhöriga, verk hafva häraf tillverkats 1,266 centner 64 ℔. Verket åtnjuta frihetsår.

Jern-Vitriol.

Häraf hafva blifvit tillverkade:

	Tunnor.	Centner.	℔.
Vid <i>Stora Kopparberget</i>	—	2,074.	19.
» <i>Dylta</i> i Örebro Län	—	960.	—
» <i>Ölands Bruk</i> i Calmar Län	1,000.	—	—
» <i>Lovers Bruk</i> i d:o	1,000.	—	—
	Summa 2,000. 3,034. 19.		

Afraden utgöres för tillverkningen, vid Dylta såsom för svafveltillverkningen är anfördt, och vid de öfriga verken med $\frac{1}{10}$ af tillverkningsbeloppet.

Rödfärg.

Tillverkningen häraf har utgjort:

	Tunnor.	Centner.	ƒ.
Vid <i>Falu, Gamla Herregårdens och Ingarfs</i> Rödfärgsverk i Kopparbergs Län	—	15,186.	—
» <i>Ridkärrs</i> Rödfärgsverk i Örebro Län	—	531.	60.
» <i>Dylta</i> » i d:o	1,886.	—	—
» <i>Ölands</i> » i Calmar Län	400.	—	—
» <i>Lovers</i> » i d:o	200.	—	—
» <i>Klefva</i> » i Jönköpings Län	—	240.	—
	Summa 2,486.	15,957.	60.

Afraden utgöres, vid Dylta såsom för svafvel och jernvitriol, vid Klefva med $\frac{1}{20}$ och vid de öfriga verken med $\frac{1}{10}$ af tillverkningsbeloppet.

Alun.

Häraf äro tillverkade:

	Tunnor.
Vid <i>Latorps</i> Alunbruk i Örebro Län	1,775.
» <i>Ölands</i> » i Calmar Län	1,900.
» <i>Lovers</i> » i d:o	1,200.
» <i>Andrarums</i> » i Kristianstads Län	700.
	Summa 5,575.

Blyerts

har blifvit tillverkad endast vid *Norbergs Blyertsverk* i Norbergs Socken och Vestmanlands Län, samt till ett belopp af 351 centner 50 ƒ.

Porfyr.

Vid *Elfdals Porfyrverk* i Elfdals Socken och Kopparbergs Län hafva arbeten häraf åstadkommits till ett uppgifvet värde af 3,000 rdr.

Marmor.

Vid *Kolmårdens Marmorbruk* i Östergötlands Län hafva finare och gröfre marmorarbeten blifvit förfärdigade till ett värde af 24,946 rdr 47 öre.

Stenkol.

Häraf hafva blifvit uppbrutna:

	Kubikfot
Vid <i>Höganäs</i> i Malmöhus Län:	
af sorten <i>N^o 1</i>	417,345.
» » <i>N^o 2</i>	773,936.
» » <i>N^o 3</i>	329,757.
	1,521,038.
» <i>Vallåkra</i> i nämnda Län	118,135.
» <i>Boserup</i> i d:o	9,853.
» <i>Helsingborgs Stenkolsverk</i>	21,160.
	Summa 1,670,186.

I öfverensstämmelse med hvad nu blifvit i underdånigheta nfordrt, äro, med undantag af de till jernhandteringen hörande alster, för hvilka särskildt blifvit redogjordt, de under året 1866 åstadkomna bergverksprodukter i nedanstående Tabell summariskt för hvarje slag upptagna; varande äfven, för jemförelse härutinnan, produktionsbeloppen under de fyra nästförutgångna åren i Tabellen införd.

Lit. N. *Bergverksprodukter, utom de till Jernhandteringen hörande alster, för åren 1862—66.*

	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.
Guld.....&	—	8.98	61.2880	35.5024	10.2162
Silfver.....»	2,656.97	2,683.54	3,049.01	2,681.8225	2,487.98
Koppar..... Centner	39,911.49	44,449.83	39,737	43,532	43,297.19
Nickelkoppar..... »	578.12	517	537.61	449.97	599.34
Nickelsten..... «	802.26	846	1,045.30	1,493.58	1,485.30
Messing..... »	2,684.58	3,044.60	2,795.50	2,504.90	3,286.56
Kopparsmide..... »	8,322.35	7,251.86	6,357.30	5,176.46	5,073.425
Bly..... »	10,409.01	11,252.51	13,282.19	11,272.64	6,787.12
Zinkmalm..... »	200,400	212,500	335,181	610,464	490,300
Koboltmalm.....&	2,114	1,236	1,530	1,400	1,200
Brunsten..... Centner	—	1,200	2,400	6,000	8,500
Svafvel..... »	4,585.41	6,668.45	9,563.45	9,931.40	10,536.42
Jernvitriol..... »	3,133	1,600	2,960	3,849.30	3,034.19
D:o..... Tunnor	2,000	2,200	2,000	2,000	2,000
Kopparvitriol..... Centner	—	931.30	337.81	1,763.73	1,266.64
Rödfärg..... »	1,784	10,208.60	8,207.20	2,938	15,957.60
D:o..... Tunnor	10,302	6,302	4,164	7,742	2,486
Alun..... »	6,312	5,930	5,642	5,525	5,575
Blyerts..... Centner	898.60	2,028.92	675.25	251	351.50
Porfyr..... till värde i rdr rmt af	9,600	6,500	7,500	5,700	3,000
Marmor..... d:o d:o	28,126.50	36,340	10,708	22,302	24,946.47
Stenkol..... Kubikfot	1,458,311.40	1,450,284	1,365,347	1,618,136	1,670,186

4:o) **Arbetskraft.**

Vid bruks- och bergverksrörelsen hafva under året varit använda 24,224 arbetare, såsom i följande Tabell finnes närmare angifvet.

Lit. O.

Antal arbetare, använda vid bruks- och bergverksrörelsen, året 1866.

	Jerngrufvorna.				Jernverken.					Andra Verk med tillhörande Grufvor.				Summa Summarum.
	Ständige.	Tvifallige.	Qvinnor och barn.	Summa.	Masgnarne.	Stångjernverken.	Manufakturverken och Gjuterierna.	På klassificerade.	Summa.	Guld-, Silver- och Blyverken.	Kopparverken.	Åskilliga andra Verk.	Summa.	
Norrbottens Län.....	5	10	—	15	17	33	37	—	87	—	—	—	—	102
Vesterbottens »	—	—	—	—	63	91	34	—	188	—	—	—	—	188
Vesternorrlands »	—	—	—	—	66	164	124	55	409	—	—	2	2	411
Jemtlands »	—	2	—	2	12	7	6	3	28	—	135	—	135	165
Gefleborgs »	184	46	8	238	493	678	319	—	1,490	—	—	—	—	1,728
Upsala »	464	19	87	570	83	222	28	—	333	—	—	—	—	903
Stockholms Län och Stad.....	290	68	37	395	52	112	323	—	487	—	—	—	—	882
Kopparbergs Län utom Stora Koppar- berget.....	874	41	107	1,022	819	839	268	—	1,926	56	80	44	180	3,128
Stora Kopparberget.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	739	45	784	784
Vestmanlands Län utom Sala Bergs- hauptmans-Distrikt.....	225	22	—	247	307	529	130	57	1,023	—	79	147	226	1,496
Sala Bergshauptmans-Distrikt.....	4	—	—	4	—	—	—	—	—	324	—	—	324	328
Örebro Län	384	101	12	497	366	322	61	—	749	190	385	2	577	1,823
Örebro Län	491	91	73	655	378	494	157	—	1,029	—	24	700	724	2,408
6:te Bergmästare-Distr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs Län.....	—	—	—	—	18	84	105	—	207	—	—	—	—	207
Vermlands »	683	—	64	747	403	1,157	688	—	2,248	10	—	—	10	3,005
Elfsborgs »	—	—	—	—	12	176	237	—	425	—	2	—	2	427
Göteborgs och Bohus Län.....	—	—	—	—	—	6	412	—	418	—	—	—	—	418
Södermanlands Län.....	151	20	40	211	148	92	327	—	567	—	3	14	17	795
Östergötlands »	42	—	—	42	68	389	400	—	857	—	1,126	99	1,225	2,124
Calmar »	22	8	—	30	131	114	373	—	618	—	132	170	302	950
Jönköpings »	39	13	—	52	96	118	149	—	363	—	121	80	201	616
Kronobergs »	5	5	—	10	33	69	271	—	373	—	—	—	—	383
Hallands »	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	2
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	64	—	64	—	45	—	45	109
Kristianstads »	—	—	—	—	—	—	26	—	26	—	4	25	29	55
Malmöhus »	—	—	—	—	—	—	63	—	63	—	—	724	724	787
Summa	3,863	446	428	4,737	3,565	5,696	4,604	115	13,980	580	2,875	2,052	5,507	24,224

I afseende på olyckshändelser, timade bland de vid bergverken under året sysselsatte arbetare, har blifvit anmäldt: att vid Stora Kopparberget genom olyckshändelse i grufvan en man blifvit dödad och tre skadade, hvilka sistnämnde dock uppgifvits hafva blifvit fullt återställda; att vid Qvarnbacksgrufvan i Leksands Socken, Kopparbergs Län, en man, som i grufvan blifvit slagen, deraf omkommit; att vid Lugndalsgrufvan och Gråskärsgrufvan i Sala

Socken, Vestmanlands Län, två man, en på hvardera stället, ljutit döden genom fall; att vid Stora Lerbergsgruftan i Örebro Län en man vid berguppfordringen blifvit lifsfarligt skadad; äfvensom att vid en masugn i samma Län en man omkommit; samt att vid Persbergs grufvor i Vermlands Län en man ljutit döden genom vådaskott, och tre man blifvit, genom stenars nedfallande, lifsfarligt skadade.

Enligt meddelade uppgifter, hafva vid bruks- och bergverksdriften under året varit begagnade 78 ångmaskiner, af hvilka 51 vid grufvorna, nemligen 3 i Gefleborgs Län, 9 i Upsala Län, 5 i Stockholms Län, 4 i Kopparbergs Län, 4 i Vestmanlands Län, 10 i Örebro Län, 3 i Södermanlands Län, 4 i Östergötlands Län, 2 i Calmar Län, 1 i Jönköpings Län och 3 i Malmöhus Län; 4 vid masugnsdriften, nemligen 1 i Gefleborgs Län, 2 i Stockholms Län och 1 i Kopparbergs Län; 16 vid stångjerns- och jernmanufakturverken, nemligen 4 i Gefleborgs Län 3 i Upsala Län, 2 i Kopparbergs Län, 3 i Vestmanlands Län, 3 i Örebro Län och 1 i Jönköpings Län; samt 7 vid andra verk, nemligen 1 i Örebro Län, 1 i Calmar Län, 3 i Malmöhus Län, 1 Kristianstads Län och 1 i Blekinge Län.

5:o) Inmutningar och Hvilostånd.

På sätt nedanstående Tabeller närmare utvisa, hafva under året af vederbörande Tjenstemän blifvit utfärdade tillsammans 1,924 mutsedlar å följande slags mineralanledningar, nemligen:

Lit. P.

Mutsedlar, utfärdade året 1866.

	Jernmalm.		Guld, Silver- och Blymalm.	Kopparmalm.	Nickelmalm.	Zinkmalm.	Tjennmalm.	Mangannmalm.	Koboltmalm.	Svalvelkis.	Blyers.	Stenkol.	Varp.		Summa.	
	Bergmalm.	Sjö- och Myrmalm.											Jern.	Andra.		
1:o) Å nyupptäckta fyndigheter:																
Af Bergshauptmannen vid Sala Silfververk å.....	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
» Bergmästaren i 1:sta Bergmästaredistriktet å.....	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
» D:o i 2:dra d:o.....	1	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	8
» D:o i 3:dje d:o.....	76	—	6	11	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94
» D:o i 4:de d:o.....	101	—	4	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117
» D:o i 5:te d:o.....	21	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
» D:o i 6:te d:o.....	4	—	—	9	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
» D:o i 7:de d:o.....	40	—	3	20	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	65
» D:o i 8:de d:o.....	6	3	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
» D:o i 9:de d:o.....	2	20	—	1	4	—	—	5	—	1	—	—	—	—	—	33
Summa	252	25	23	86	4	5	1	6	—	1	—	—	—	1	—	404
2:o) Å förut inmutade fyndigheter:																
Af Bergmästaren i 1:sta Bergmästaredistriktet å.....	529	—	13	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	546
» D:o i 2:dra d:o.....	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
» D:o i 3:dje d:o.....	107	—	11	3	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	125
» D:o i 4:de d:o.....	171	—	10	15	1	6	—	—	—	—	10	—	—	—	—	213
» D:o i 5:te d:o.....	38	—	15	7	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	62
» D:o i 6:te d:o.....	13	5	5	12	—	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	43
» D:o i 7:de d:o.....	40	—	15	9	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	68
» D:o i 8:de d:o.....	35	—	2	149	—	1	—	—	2	6	—	—	—	—	13	208
» D:o i 9:de d:o.....	—	3	10	4	—	—	—	—	—	—	—	235	—	—	—	252
Summa	933	8	81	206	2	15	—	3	2	11	10	235	1	13	—	1,520
Summa Summarum	1,185	33	104	292	6	20	1	9	2	12	10	235	1	14	—	1,924

samt meddelats hvilostånd för 333 grufvor, nemligen:

Lit. Q.

Hviloståndsresolutioner, meddelade året 1866.

	Jernmaln.	Guld-, Silfver- och Blymaln.	Kopparmaln.	Nickelmaln.	Zinkmaln.	Kalk.	Stenkol.	Summa.
Af Bergshauptmannen vid Sala Silfververk för	—	1	—	—	—	—	—	1
» Bergmästaren i 1:sta Bergmästaredistriktet för	—	—	1	—	—	—	—	1
» D:o i 2:dra d:o	—	—	2	—	—	—	—	2
» D:o i 3:dje d:o	65	—	1	—	—	—	—	66
» D:o i 4:de d:o	79	9	4	3	10	—	—	105
» D:o i 5:te d:o	34	4	10	—	—	1	—	49
» D:o i 6:te d:o	11	—	1	—	—	—	—	12
» D:o i 7:de d:o	22	1	5	—	—	—	—	28
» D:o i 8:de d:o	10	—	28	—	—	—	—	38
» D:o i 9:de d:o	6	1	—	—	—	—	24	31
Summa	227	16	52	3	10	1	24	333

Uppgifna antalet utmål, som under året varit under hvilostånd, har deremot utgjort 704, af hvilka 576 tillhört jerngrufvor.

6:o) Förändringar genom anläggning eller nedläggande af Verkstäder.

Under bruksåret har tillståndsbevis blifvit utfärdadt för anläggning af

Calmar jerngjuteri i Calmar Stad;

hvaremot nedläggande af någon verkstad af hithörande slag icke blifvit hos Collegium under nämnda år anmäldt.

Collegium framhärdar med djupaste vördnad,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

C. F. AF STRÖM.

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåtar,
S. J. STENBERG.

Stockholm den 1 November 1867.

Frans Ant. Crælius.

Tab. N:o I

**Sammandrag öfver Jernmalmsbrytningen och Tackjernstillverkningen i Riket, för bruksår,
under åren 1833—66.**

År.	Uppfordrad Bergmalm. *)		Tackjernstillverkning.										År.	
			Antal begagnade masugnar.	Blåsningstid.		Tillverkningsbelopp.		Dygnstillverkning.						
								Inom Bergslag.		Utom Bergslag.		Inom Riket i dess helhet.		
Centner.	℔		Dygn.	t.	Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔		
1833	4,570,151	87	227	35,399	10	2,317,610	64	64	61	66	72	65	47	1833.
1834	4,822,545	73	223	32,583	9 $\frac{3}{4}$	2,207,666	44	67	20	68	70	67	75	1834.
1835	5,271,346	8	223	33,841	1	2,368,583	6	69	19	70	97	69	99	1835.
1836	5,537,829	44	226	34,890	8	2,495,350	27	70	70	72	99	71	54	1836.
1837	6,006,018	30	227	35,006	15	2,560,508	51	71	61	75	14	73	14	1837.
1838	5,801,818	88	228	34,416	21	2,563,566	72	71	2	78	94	74	49	1838.
1839	6,034,032	58	225	34,141	11	2,708,831	84	76	65	82	73	79	34	1839.
1840	6,106,337	95	230	35,874	16	2,922,544	77	76	33	87	40	81	47	1840.
1841	6,209,124	6	235	34,187	15	2,841,252	13	81	31	85	25	83	11	1841.
1842	6,684,497	25	215	32,329	20	2,867,550	40	86	26	93	49	88	70	1842.
1843	6,003,803	52	231	35,404	14	3,104,980	74	91	24	83	37	87	70	1843.
1844	5,790,809	2	219	31,152	13	2,744,652	77	92	25	84	43	88	10	1844.
1845	5,470,489	2	204	26,109	13	2,297,421	98	91	29	84	1	87	99	1845.
1846	6,175,719	26	221	33,127	17	2,972,688	58	92	2	87	35	89	73	1846.
1847	6,743,254	53	222	35,548	8	3,240,370	85	96	78	84	24	91	15	1847.
1848	6,776,293	25	229	35,946	12	3,349,005	9	98	89	87	63	93	17	1848.
1849	6,875,609	31	198	27,378	12	2,778,652	45	104	79	97	15	101	49	1849.
1850	6,589,961	66	228	32,782	—	3,329,483	87	104	93	98	2	101	56	1850.
1851	7,550,880	48	227	33,095	16	3,396,082	98	109	78	94	40	102	61	1851.
1852	7,588,371	65	226	31,920	10	3,501,957	89	114	54	104	47	109	71	1852.
1853	7,421,457	47	233	31,753	4	3,419,223	81	113	35	101	95	107	68	1853.
1854	7,429,854	43	223	29,342	—	3,428,581	73	122	—	109	78	116	85	1854.
1855	8,404,862	75	234	37,194	6	4,409,401	57	125	29	109	63	118	55	1855.
1856	8,837,120	86	227	30,185	23	3,750,626	88	132	2	114	26	124	25	1856.
1857	8,558,803	97	225	27,173	9	3,555,556	58	140	62	116	55	130	85	1857.
1858	8,649,431	65	261	30,099	22	4,164,951	65	147	48	126	43	138	37	1858.
1859	8,484,887	84	223	30,935	7	4,312,504	77	150	18	124	56	139	40	1859.
1860	9,290,973	12	229	30,595	23	4,353,391	33	152	52	130	28	142	29	1860.
1861	10,093,891	16	226	27,637	16	3,992,953	39	154	42	133	20	144	48	1861.
1862	10,106,100	27	221	30,167	13	4,695,084	11	162	41	147	85	155	63	1862.
1863	10,542,329	38	207	27,450	6	4,394,628	65	163	13	156	4	160	9	1863.
1864	10,917,767	20	237	35,512	12	5,678,933	95	168	95	149	83	159	91	1864.
1865	11,681,729	30	219	32,619	15	5,331,268	57	169	76	155	95	163	44	1865.
1866	11,366,078	6	220	32,922	14	5,414,869	80	167	30	161	40	164	47	1866.

*) Såsom redan förut blifvit omförmäldt, äro de erhållna beloppen Sjö- och Myrmalin här icke upptagna, emedan bestämda uppgifter i detta hänseende för en stor del af ifrågakvarande tid saknas.

Tab. N:o II.

Sammandrag öfver Tillverkning, Export och Inventarium vid årets slut, af Stångjern samt Jernmanufaktur och Stål, för bruksår, under åren 1833—66.

År.	Stångjern.						Jernmanufaktur och Stål.						År.
	Tillverkning.		Export.		Inventarium på vågarna vid bruks-årets slut.		Tillverkning.		Export.		Inventarium på vågarna vid bruks-årets slut.		
	Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔	Centner.	℔	
1833	1,590,927	42	1,321,772	90	576,068	46	177,663	5	95,286	54	113,969	22	1833.
1834	1,593,420	75	1,305,219	74	579,904	19	180,045	67	85,742	63	116,444	79	1834.
1835	1,638,372	83	1,533,468	12	461,436	51	179,335	21	105,073	24	94,931	17	1835.
1836	1,803,664	66	1,491,909	28	508,176	2	181,587	54	96,535	61	78,967	38	1836.
1837	1,834,217	59	1,060,418	93	1,013,675	65	164,868	1	67,741	36	81,859	42	1837.
1838	1,850,481	60	1,675,307	82	846,352	66	177,869	12	95,052	78	58,662	68	1838.
1839	2,052,666	88	1,810,355	93	737,233	66	225,008	96	107,159	74	63,135	98	1839.
1840	2,054,433	92	1,635,562	86	798,991	62	252,591	68	114,555	28	76,255	94	1840.
1841	2,079,542	8	1,751,944	62	774,780	96	269,445	44	111,547	22	92,514	56	1841.
1842	2,030,494	40	1,490,080	14	1,068,436	75	281,504	96	102,353	46	125,970	41	1842.
1843	1,907,287	36	1,294,456	6	1,239,204	50	245,322	88	150,640	45	122,000	39	1843.
1844	2,013,059	84	1,776,781	41	918,460	38	275,788	48	164,889	30	124,546	13	1844.
1845	2,001,088	32	1,824,028	81	801,517	18	273,782	8	157,546	44	132,950	93	1845.
1846	2,139,617	92	1,833,493	92	752,719	98	215,540	16	115,129	81	140,546	75	1846.
1847	2,181,949	44	1,899,431	51	630,671	60	240,268	16	120,668	60	109,679	32	1847.
1848	2,284,613	76	1,449,617	36	938,981	66	264,070	40	116,424	26	115,857	70	1848.
1849	2,248,671	4	1,781,262	65	894,501	88	284,996	80	125,853	46	91,098	17	1849.
1850	2,273,687	68	1,839,104	72	809,434	94	303,307	84	130,904	41	76,243	2	1850.
1851	2,442,221	76	1,837,758	94	785,271	22	321,981	44	135,466	68	88,330	58	1851.
1852	2,475,767	36	1,756,300	10	897,646	31	338,486	72	130,816	14	105,208	30	1852.
1853	2,529,366	40	1,946,457	46	734,788	86	382,842	24	156,528	54	119,626	5	1853.
1854	2,264,672	96	2,036,191	2	383,364	78	337,184	32	155,455	17	89,319	—	1854.
1855	2,798,290	88	1,741,539	86	598,344	43	314,983	68	110,306	22	67,977	68	1855.
1856	2,957,521	60	2,128,902	15	667,371	31	387,780	80	168,800	72	62,874	78	1856.
1857	2,967,539	52	2,143,709	25	642,927	48	495,443	52	167,133	27	63,447	14	1857.
1858	2,749,531	84	1,443,942	92	1,155,596	69	394,701	12	139,474	88	97,922	42	1858.
1859	2,840,157	76	1,998,502	15	1,025,814	48	479,526	8	210,379	52	125,191	23	1859.
1860	3,219,659	52	2,289,272	99	964,832	66	569,933	76	222,890	45	168,263	71	1860.
1861	3,408,368	27	1,758,324	36	1,414,939	60	569,843	48	208,573	80	207,696	36	1861.
1862	3,016,078	77	2,141,610	84	1,149,547	22	534,230	18	210,067	60	178,527	10	1862.
1863	2,939,619	13	2,177,658	80	1,023,343	91	549,339	85	173,381	35	177,987	57	1863.
1864	3,238,514	89	2,359,050	59	1,031,907	42	643,320	51	199,296	4	186,713	85	1864.
1865	3,491,939	86	2,055,994	12	1,413,388	57	639,729	31	207,662	87	190,152	12	1865.
1866	3,923,985	42	2,637,343	31	1,526,793	35	549,352	93	170,014	52	179,462	8	1866.